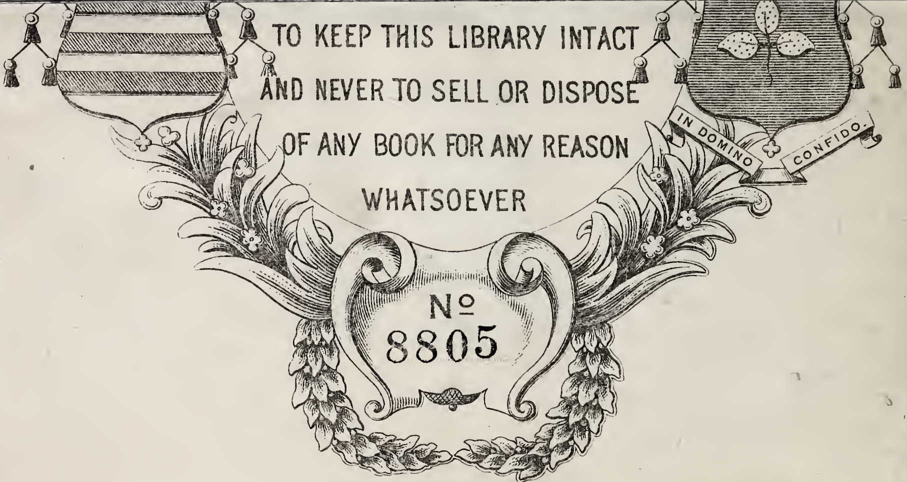
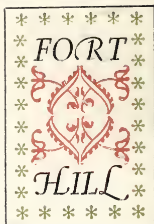

TO KEEP THIS LIBRARY INTACT
AND NEVER TO SELL OR DISPOSE
OF ANY BOOK FOR ANY REASON
WHATSOEVER
IN DOMINO
CONFIDO.
Nº
8805

FORT
HILL

LURLEY
MANOR

THOMAS
BARTHOLINVS
DE
ARMILLIS
VETERVM

Romanâ purpurâ dignissimus, nec tuum amplius morabor, nec meum votum. Frustra enim in Puerperio veterum versatur, qui his spretis aut neglectis ingenio potius suo quam oculorum auctoritati indulserit. Quid autem exspectare debeas ex Synopsi hac perspicies, cujus singula capita exiguum Cl. Meursii de puerperio Græcorum opusculum exæquant, ne superare dicam. Nam nec Censorinum, nec Alexandrum ab Alexandro, nec Rojam ad hanc lineam rectè vocaveris, quorum planè diversum institutum. Interim magnis Eruditi seculi Germaniæ, Daniæ, Angliæ, Galliæ, Italiæ, Siciliæ, Belgiique Philologis, amicis suspiciendis hæc submitto, ut, antequam lucem aspexerit, candidè suppleant quæ desunt, emendentque in quibus forsan invitis videbor lectorem fefellisse. Vale si ad publicum natus es commodum, sin minus, disce nasci ut valere possis.

TH.

TH. BARTHOLINI ANTIQVITATVM VETERIS PVERPERII SYNOPSIS:

à

CASPARO BARTHOLINO
Commentario & figuris
illuſtrata.

MVTINI FASCINO inſident feminæ, ut concipiant (*a*). Lupercis quoque ſe offerunt, & ferula

(*a*) Sui juris rerum Natura eſt, nec ad leges humanas componitur: modò properat, modò vota percurrit, modò

lenta eſt & demoratur. Sic non ad propoſitum reſpondet, nec ad certum diem fœcunditas, monente *Seneca*, cujus hæc vox: *Exſpecta modo. pariet.* Cœterum moræ impatientes cum partus tempore quaſi ad arbitrium ſuum tranſigebant Pagani, cum Naturæ hoc jus ereptum ad Deos ſuos transferrent, ſed fictitios, quos ad partes vocabant. De Mutino, cujus faſcino, ut partum accelerarent, inſidebant fœminæ, teſtis eſt *Arnobius* Adverſ. Gent. Lib. IV, qui ubi fœdum & omninò contumelioſum ac impium dixit, inducere Deorum neſcio quas fictiones quæ rebus tantum turpibus & infami præficiuntur actioni, addit: *Etiamne Mutunus, cujus immanibus pudendis horrentique faſcino veſtras inequitare matronas & auſpicabile ducitis & optatis?* Alii *Tutunus* hic legunt. Idemque *Mutinus* dicitur in Priapeis, & apud *Feſtum*. Erat autem Numen πριαπώδης, quod utriuſque obſcœni appellationem habuiſſe, ideoque *Mutuni Tutuni* nomine à Romanis matroni

tronis cultum vult Polihyſtor *Salmaſius*. Quicquid ſit, Priapi erat ſignum, unde *Auguſtino* de Civit. Dei Lib. VII. cap. XXIV. nova nupta ſedere dicitur ſuper *Priapi Scapum*, quod *Plinio* membrum virile ſignificat.

ferula ceduntur caprina pelle corioque tecta (*b*). Geſtant præ-

(*b*) De quibus intelligendus eſt *Iuvenalis* Satyr. II.

Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco.

Quod Vetus *Scholiaſtes* ita interpretatur: *Steriles mulieres Lupercis ſe offerebant & ferula verberabantur. Palmas* ita explicat, *quia vel catomidiabantur vel quia manibus vapulant cincti per civitatem*, id eſt, Luperci. Erat autem illud verbum *catomidiari* in Lupercalibus proprium, quia Græci κάτωμον idem dicunt quod Latini partem quandam ſub

 collo,

collo, ubi locus erat quo Matronæ verbera excipiebant, vel etiam manibus. Illud placet *Ovidio*, qui Lib. 11. Fastor.

Ille caprum mactat. jussæ sua terga maritæ
Pellibus exsectis percutienda dabant.

Vnde etiam colligo quod hæc scutica, quæ *Prudentio* Lib. 11. in Symmach. *Lupercales ferulæ* dicuntur, pellibus obducta fuerint, ideoque hi Luperci *Crep* dicuntur *Festo*, *à crepitu pellicularun quem faciebant verberantes.* Illamqu pellem quam caprinam dicit *Ovidiu* eleganter *Festus Pompeius* alibi *Amiculum Iunonis* appellat.

præterea pixide Lyden (*c*) im-

(*c*) Hunc morem eleganter confirmantem habeo *Iuvenalem* Sat. 11. vers. 137.

— *quod nil animis in corpora juris*
Natu-

Natura indulget. Steriles moriuntur, & illis
Turgida non prodest conditâ pyxide Lyde.

immenso prolis desiderio quo Reipublicæ augendæ causa, connubii retinendi (*d*) & ob

(*d*) Ita enim *Claudianus* in Eutrop.
Fœmina cum senuit retinet connubia partu,
Uxorisque decus Matris reverentia pensat.
Nos Lucina fugit nec pignore nitimur ullo.
Quia cum liberi pignora ac vincula essent conjugii, multæ mulieres à maritis domo ejiciebantur quod essent steriles.

jus trium liberorum (*e*) ardent.

(*e*) Hoc jus à Græcis derivatum. Quippe Spartani multiplicandorum ci-

vium cauſa legem tulerunt, ut qui tres liberos genuiſſet à cuſtodiæ munere immunis eſſet, ſi credimus *Æliano* Var. Hiſt. Lib. VI. cap. 6; Νόμος ἐςὶ τοῖς Σπαρτιάταις, τὸν παρασχόμενον υἱοὺς τρεῖς, ἀτελείαν ἔχειν φρουρᾶς. i. e. *Lex eſt Spartanis, ut qui tres filios ſuppeditaret reipublicæ, is ab excubiis liber eſſet.* Ad Romanos vero ita trãnſiit, ut præturas, quæſturas, omneſque magiſtratus & honores ad numerum liberorum Parentibus deſtribuerint. Frumentum pro liberorum numero accipiebant, teſte in Adriano *Spartiano.* Et in faſcibus ſumendis priores erant qui plures liberos habebant, ſecundum *Gellium* Lib. 11. cap. 15. Ideoque variæ apud Romanos leges natæ, ut Iulia, Papia Poppæa, &c. de quibus nos fuſius in Opere noſtro majori, quæ hic perſequi anguſtæ paginæ prohibent. Inprimis fuêre Iura trium Liberorum, ad quæ traho *Iuvenalem* non invitum, qui Sat. IX. verſ. 87.

Iura Parentis habes, propter me ſcriberis hæres

Lega

Legatum omne capis nec non & dulce caducum.
Commoda praterea jungentur mille caducis,
Si numerum, ſi treis implevero. -- --

Quia, qui ſine ſobole erant, quod in teſtamento à teſtatore legatum erat non capiebant, nec ad caducarum hæreditatum admittebantur ſucceſſionem. Quapropter etiam ſteriles, quod fortunæ iniquitas denegaverat à bonitate Regum vel Imperatorum impetrare conabantur. Ita *Martialis* Lib. 11. Epigr. 91. ad Cæſarem Domitianum:

Quod fortuna negat fieri, permitte videri,
Natorum genitor credar ut eſſe Trium.

dent. Hinc ne infelices ſint, ſupplicationes & vota Veneri (*f*) apud Romanos, τερ-

τοπα-

(*f*) Dicta illa Romanis Venus Ge-

 netrix,

netrix, cujus ædes Romæ. Huic autem teſtantur Inſcriptiones, in memoriam genitæ ſobolis ſtatuam poſitam. Sicut haurio ex ſaxo illo apud *Gruterum* pag. MXII. Romæ in foro Cæſaris reperto:

VENERI GENETRICI
D.......... IVLI....
IN MEMORIAM. GEN...
IVLIÆ........
STATVAM CVM.....
IVNIVS. VIRBIVS. ATTICVS
FLAM. DIVI. IVLI
D. S. P. D.

Nec contrarium nos edocent nummi apud Romanos cuſi VENERI GENETRICI, ſicut in illo Fauſtinæ apparet ubi puerum faſciis involutum tenere cernitur:

(g) De

τοπατόρεσι (g) Athenienſibus, Pacique, magis pro filiis & gemellis quam filiabus concepta, quæ illud includunt, ut ſimi-

(g) De quibus *Author* Etymologici. Φανόδημος δέ φησιν, ὅτι μόνοι Ἀθηναῖοι θύουσι καὶ εὔχονται αὐτοῖς [τοῖς Τριτοπάτορσιν] ὑπὲρ γενέσεως παίδων. Ideoque hi ipſi ſunt qui θεοὶ γενέθλιοι dicuntur ab *Ariſtæneto*, Lib. I. Ep. 19.

 (h) Huc

ſimiles fiant parentibus (*h*). Gravidæ jam hæc felicius ut

(*h*) Huc pertinet illud Didonis apud *Virgilium* Æn. IV.

--- *ſi quis mihi parvulus aulâ*
Luderet Æneas qui te tantum ore referret.

Et hoc eſt, quô puerperas commendat *Horatius* Lib. IV. od. V.

Laudantur ſimili prole puerperæ.

Quippe hanc quaſi notam caſtitatis habebant, cum ſpurios facile generis ſimilitudo prodere poſſet. Et puerperarum pudicitiæ hæc prima fiducia fuit, ut ederent partum, quem maritus agnoſceret: cum timerent ne ſtupra furtivoſque concubitus parvuli vultus, aut creſcentis infantiæ ſimilitudo detegeret, ut loqui amat *Quintilianus* Declam. XVIII.

aſſequantur, braſſicam (*i*), ſicut

(*i*) De hoc Braſſicæ uſu apud gravidas

das Atheniensium, nos plura nuper commentati sumus in Exercitationibus nostris Miscellaneis, quo Lectores remittimus, nihil hic addituri præter insignem *Athenæi* locum, qui Deipnosoph. Lib. IX: Ἀθήνησι δὲ καὶ ταῖς τετοκυίαις κράμβη παρεσκευάζετο, ὥς τι ἀντιφάρμακον εἰς τροφὴν. i. e. *Apud Athenienses puerperis brassica parabatur, velut idoneum medicamentum quoddam & apta nutriendo corpori.* In Amphidromiis autem hunc cibum usitatum confirmat infra apud eundem *Ephippus* in Gerijone, qui ita, si Latina consuetudine verba ejus legenda exhibueris:

Cum Amphidromia celebrentur quibus mos est
Assare frusta casei Chersonitæ,
Oleoque brassicam in fasciculos collectam incoquere.

sicut in Amphidromiis, comedunt ad fœtus incrementum,

edules cochleas & malicorium, ſed non ſine damno, potu diptami addito (*k*). Abſtinent à ſale & aqua frigida. Lecticis ſubinde vehuntur, & equabus gravibus inequitant. Peſtilentia varia religione averruncata. Zona in templo Dianæ, ut commodius fieret geſtatio, ſoluta, quam primipara eidem deinde ſuſpendet

cum

(*k*) Hoc voluit *Q. Serenus Sammonicus*,

At ubi jam certum ſpondet prægnatio fœtum,
Vt facili vigeat ſervata puerpera partu
Dictamnum bibitur cochleæ manduntur edules.

(*l*) Lati-

cum veſtimentis (*l*). Temporis fallendi gratia faſciolæ ligan-

(*l*) Latinis Zonam ſolvere dicitur quæ viro traditur. Quo reſpexit *Catullus*:

Quod zonam ſolvit diu ligatam.

Et Virginenſis Dea dicta eſt quæ invocabatur cum Virgini ſponſæ zona ſolveretur, teſte *Feſto*. At apud Græcos Puellam jam gravidam ſolito arctiorem Zonam in templo Dianæ Λυσιζόνου deponere ſolemne erat, & mulieres ipſas partu jam levatas Zonam Dianæ ſacraſſe author eſt in Argonauticis *Apollonius*. Cujus etiam *Scholiaſtes* ita, ſed hic per interpretem: *Solvunt Zonas primum parientes & conſecrant Dianæ. Vnde & Lyſizonæ Dianæ templum Athenis.* Sed veſtimenta Dianæ devota clarius cognoſcimus ex *Callimachi Scholiaſte* Hymno in Iovem: Τικτομένων τῶν βρεφῶν ἀνετίθεσαν τὰ ἱμάτια τῇ Ἀρτέμιδι. *Natis infantibus conſecrant veſtimenta Dianæ.*

ligandis pueris parantur, & ipsæ in Lecto cubantes gravidæ celebrant Parilia. Interea pro nascentibus vota fiunt, primo animi gratia Genitæ Manæ (*m*) ne domi quis bonus nascatur, hoc est, imbellis, cui ideò canis immolatus,

(*m*) De hac *Plutarchus* in Quæstion. Roman. Διὰ τί τῇ καλουμένῃ Γενείτῃ μάνῃ κύνα θύουσι, καὶ κατεύχονται μηδένα χρηστὸν ἀποβῆναι τῶν οἰκογενῶν. ἢ ὅτι δαίμων ἐστὶν ἡ Γενείτα περὶ τὰς γενέσεις καὶ τὰς λοχείας τῶν φθαρτῶν. Et paulo post, ut Romanos Genetæ, ita & Græcos Hecatæ canem pro nascentibus immolare dicit.

sicut Hecatæ & Genetylli (*n*), non

(*n*) Γενετυλλὶς *Aristophanis Scholiasti* dici-

dicitur ἡ τῆς γενέσεως ἔφορος Ἀφροδίτη. Et ejus festum à mulieribus pro gravidarum partu celebratum, referente *Hesychio.*

non ob pariendi facilitatem, neque ob animalis sinceritatem, sed propter vigilantiæ omen, audaciæ & fœcunditatis. Deinde pro corpore, ne perversè partus aut præpostère exeant. Postversæ litatur, & Prosæ Deabus à situ embryonis ita dictis (*o*), quibus

(*o*) *Gellius* Lib. XVI. cap. 16. refert in nascendo fortè converti interdum in pedes partum, & ita brachiis diductis plerumque retineri, ut ægrè admodum mulieres enitantur; *Hujus periculi*, inquit,

quit, *deprecandi gratia aræ ſtatutæ ſunt Romæ duabus Carmentibus: quarum una* Poſtverta *nominata*, Proſa *altera*; *à recti perverſique partus & poteſtate & nomine.* Quam vero *Proſam Gellius* vocat, alii *Porrimam* & alii *Antevortam* dicunt. De *Poſtverta* elegantem noto apud *Gruterum* Inſcriptionem, pag. 1. ubi ſub capite Mercurii & Mulieris ita legi dicit:

DEO. MERCVRIO. ET. POS
TVERTE. C. ANTIVS. TITI
FILIVS. EX. VOTO.

Et forte eundem antiquum lapidem inveni apud *Paulum Petavium*, qui in veterum Nummorum Gnoriſm. nobis talem exhibet:

Vbi

Vbi omnia exacte conveniunt, præterquam quod incuriâ ſculptorum pro POSTVERTE legamus, ROSMERTE, quod quivis facile ex ipſa *Gruteri* Inſcriptione emendare poterit.

bus & abortus procurantur, totidem dicatis aris & hoſtiis. canibus fortaſſis. Mox inſtanti partu

partu ad Eugeriam & Fluoniam confugitur (*p*). Ad

(*p*) De his videatur *Sext. Pomp. Festus* de Verb.ſignif. *Arnobius* Adv.Gent. Lib. III. *Fluvionia* legit, ubi *Meurſius* tamen Critic. Arnob. cap. 6. ex *Feſto* corrigit *Fluonia*.

illam, ut conceptum alvo facile egerant; ad hanc, ut ſanguinis fluor tam in partu quam geſtatione cohibeatur. A quibus Mena dicta (*q*), parum à Luci-

(*q*) Illa Dea fuit quæ fluoribus menſtruis mulierum præeſſe credebatur ex *Auguſtino* de Civ.Dei lib.IV. cap.II. *Ipſe ſit Dieſpiter qui partum perducat ad diem. Ipſe ſit Dea Mena, quam præfecerunt menſtruis fœminarum.* Credita hæc Dea Luna eſt, quia Græcis μήνη Luna dicitur.

(*r*) De

Lucina differens. Fuit alia Vterina, Alcmena ad alendum, Vitumnus & Sentinus (*r*) ad vitam ſenſumque

(*r*) De tota hac Deorum fictitiorum familia, adiri poteſt, præter *Tertullianum*, *Auguſtinus* de Civit. Dei Lib. VII.

inſtituti. Athenienſibus Genetyllis acceſſit, cui feſto die canis immolatus. Tandem ut confidentius onus ventris gererent quædam gravidis conceſſa privilegia. Dilata ſupplicia donec peperiſſent (*ſ*), lege

(*ſ*) Prima legis hujus origo ab Ægyptiis, à quibus ad Græcos tranſiit, ut apud *Plutarchum* de Tard. Dei Vindicta: *Quid Ægyptiorum legem nonne meritò*

meritò vobis aliqui Græci descripsisse videntur: Quæ statuit, ut prægnans si rei capitalis judicata sit, dum est enixa in custodia habeatur. Sic & deinde Legibus Romanorum prægnantium mulierum pœna, ultimo supplicio damnatarum, differebatur quoad pepererint, cujus rei, præter *Quintilianum*, testis est *Clemens Alexandrinus* Lib. 11. Stromat. Imo apud hos Iuris sanctio non capitalem modò pœnam sumi, sed ne quæstionem quidem de prægnante haberi patitur, *L.* 3. *D. de pœn.* de quibus vide *Brissonium* Lib. 11. cap. 20.

lege Atheniensibus, Ægyptiis & Romanis sancita, apud quos ne quidem quæstio de gravidis habetur. Apud Persas aureo donantur. Nondum natis id datum, ut pro superstite habeantur.

Immi-

votum puerperæ.

m
d
c
ſt
R
p
di
re
m
In
le
ſti
pa
Br

le
ti
q
gı
ſa
na
ſti

Imminente puerperio clavis tradita à maritis, locusque puerperii idem eligebatur, quem olim habuerant Patres, purpura ſtratus antiqua imperii nota, ſed ad plures ob luxum deinde divulgata. Habitu ornantur proprio, quem ex figulina tabula eruimus(*t*). Caput faſciis cinctum, pallio abje-

(*t*) Tabulam illam figulinam, quæ aſſervabatur olim in Muſeo V. C. Martii Mileſii Sarazani exhibet nobis *Iac. Philip. Tomaſinus* de Donariis, ex quo nos èam hic proponimus:

Tabulam hanc Puerperarum votum exhibere & Dianæ Nemorenſi ſacram putat *Tomaſinus*, quippe quæ Nemi inventa eſt, ubi celebre olim Dianæ Templum.

plum. Continet autem hæc obſtetricem, quæ puerum in lucem jam editum gremio fovet & dextra mulierem puerperam ſuſtinet fere nudam, habitu dimiſſo. Ita enim de habitu puerperæ *Plautus* Truculent. Act. II. Sc. 5.

--- voſmet jam videtis
Vt ornata incedo puerperio ---

abjecto & ſoleis (*v*), quæ peracto reſumuntur opere. Aſſident, ſed nec poplite in alterum genu impoſito, nec digi-

(*v*) Expreſſè *Plautus* de Puerpera Trucul. Act. II. Sc. 5.

Face ut accumbam, adjutare ſic decet puerperam.
Soleas mihi date.

Autore *Piſtore* legendum eſt, *Soleas mihi deme.* Volebat enim accumbere ideo ſoleas ſibi demere jubet.

(*u*) Hu-

digitis pectinatim implexis (*u*). Proxima quæque apprehendentes dolore se sub-

(*u*) Hujus superstitionis originem tradit *Ovidius*, qui Metamorph. Lib. IX. Alcmenam inducit fabulam narrantem, se, cum parere non posset Lucinam Deam invocasse. Et ea quidem venit Iunonis jussu partum impeditura. Cum igitur in vetulæ figuram conversa ante januam Alcmenæ ita sederet, ut manus digitis inter se junctis genua teneret, forte Galanthis ancilla suspicata eam illo gestu dominæ, quo minus pareret, esse impedimento, falsò ei nunciavit Alcmenam partu solutam, quod cum Dea accepisset, surrexit, statimque Alcmena Herculem peperit. Ita autem *Ovidius*:

--- dextroque à poplite lævum
Pressa genu, digitis inter se pectine junctis,
Sustinuit partus. ---

(*x*) Quia

ſublevant, primaque cura eſt, ob partus facilitatem, palmam tetigiſſe (*x*). Hic ſi

(*x*) Quia, ut teſtis eſt *Apollonii Scholiaſtes*, mos erat parturientium, ut ſic dolores ſublevarent enixiùs, proxima quæque apprehendere, ideo Latonam legimus palmæ adniſam peperiſſe Dianam & Apollinem. *Nonnus* Dionyſiac. Lib. xxvii. huc reſpexit:

— — εἰσόκε Λητὼ
Οὐτιδανοῖς πετάλοισι γέρων μαιώσατο φοῖνιξ.

id eſt, --- --- *donec Latonæ*
Vilibus foliis ſenex obſtetrix erat palma.

difficilior, Nixii Dii invocati, ab officio dicti (*y*), nec non ſi ge-

(*y*) Ab enitendo ſive pariendo Nixii Dii ita dicti fuêre. De iis ita *Feſtus*: *Nixi*

Nixi Dii appellantur tria ſigna in Capitolio ante ſellam Minervæ genibus nixa, velut præſidentes parientium nixibus. Non tamen ſententiam noſtram mutat, quod perperam hic in aliis codicibus legatur, *Noxii Dii.*

ſi gemellorum ſit ſuſpicio, idque operto capite, & lotis manibus. Alioquin lucis cauſam Lucinam familiaris viget advocandi mos, parturientium Deam (z), quæ Ilithya Græ-

(z) De Lucina parturientium tacere præſtat, quàm anguſtis lineis includere uberrimum dicendi campum, quem Operi majori ſecuturo reſervabo, quod rebus ex ultima Antiquitate infinitis illuſtre publico promitto, ſi inducias non ita longi temporis concedant fata. Interim quia hic illos imitari conſtitui qui

terrarum ſitus depingunt, in brevi quaſi tabella omnium rerum & rituum imaginem daturus ſum. De Lucina, quam ad partum vocabant, *Horatius* Epod. Lib. Od. 5.

Per Liberos te, ſi vocata partubus
Lucina veris affuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor.

Arnobius Lib. III. Adverſ. Gentes: *Parturiunt, pariunt; ut difficiles puerperiorum tricas Iuno mulceat corripiatque Lucina.* Ideoque eleganter *in partu Lucinæ & Dianæ ejulatur* apud *Tertullianum* Lib de Anima. Dicta autem eſt apud Latinos *à juvando & luce Iuno Lucina, à quo parientes eam invocant*, ut *Varro* de Lingu. Latin. Lib. IV.

Græcis & ζύγια (*a*), Latinis Iuno

(*a*) Suidas Ilithyias plurimas protulit, Deas parturientibus aſſiſtentes. Et plerique Authorum Græcorum meminerunt. *Euripedes* in Ione:

Σε

Σε τὰν ὠδίνων λοχίαν
Ειλειθυιάν τε ἐμὰν
Αθάναν ἱκέτευω.

id eſt,

Te partuum obſtetricem
Eilithyiam, meamque
Minervam obſecro.

Nonnus Dionyſiac. Lib. I:

Επτάκις εἰλείθυιαν ἐῇ καλέσασα λοχείῃ
Septies Ilythyan ſuo vocans partui.

Iuno & Opigina. Huic vota (*b*) ipſæ nuncupant puerperæ

(*b*) Vota puerperarum, quæ Lucinæ nuncupabant, eleganter exprimit *Propertius* Lib. II. El. 2:

Idem ego cum Cinaræ traheret Lucina dolores,
Et facerent uteri pondera lenta moram.
Iunoni votum facite impetrabile, dixi,
Illa parit. --- ---

Cujus memoria etiam in Inſcriptionibus, ut in illa *Gruteri*, pag. XLI.

DIANÆ
LVCINÆ
INVICTÆ
CN. POMPEIVS
CN. LIB. BAR
BVS. PROCVRAT
TIBICIN. ROM
VOTO. SVSCEPTO
L. M.

peræ, haſtas (*c*) conſecrant publi-

(*c*) Quod in nummis ejus honori dicatis apparet, ubi ſæpiſſimè ſtatua haſtæ ſubnixa videtur. Idque olim voluit *Plutarchus*, qui in Quæſtion. Romanis: Ἥρας δὲ ἱερὸν τὸ δόρυ νενόμισται, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῆς δόρατι στηρίζεται τὰ πλεῖστα, καὶ Κυρῖτις ἡ θεὸς ἐπωνόμασται. i. e. *Iunoni autem ſacra habetur haſta, & pleraque ejus ſtatuæ haſta nituntur, ipſaque dicitur Dea Quiritis.* Vnde etiam Iuno Quiris paſſim

ſim appellatur, ut in Inſcriptione illa apud *Gruterum*, pag. CCCVIII.

publico vaccas nomine immolaturæ, & ne quid deſit, nummis cuſis monumenta erigunt. Cultus à Græcis deductus, quibus Diana Lucina erat (*d*) & Lucifera, quæ

(*d*) Confirmat hoc ipſe *Cicero*, qui Libr. II. de Natur. Deorum: *Vt apud Græcos*, inquit, *Dianam eamque Luciferam ſic apud noſtros Iunonem Lucinam in pariendo invocant.* Ideoque θεὰ Δίκθυνα λοχεία, *Orpheo* in Hymno. Nec diſſentit ſimilis Inſcriptio apud *Gruterum* pag. MXI.

DIANAI. LOCH. S. P. C. D. S. GINECEIA. P. F. RVFA. POMPONIA.

Et pro hoc Dianæ officio ſtare videtur *Nonnus* Dionyſiac. Lib. XLI.

Ἄρτεμιν Εἰλείθυιαν ἀρηγόνα θηλυτεράων.

Dianam Ilithyiam auxiliatricem fœminarum.

quæ eadem cum Luna, Levana לונה ex Hebræorum origine, cuncta ad partum tanquam noctis præſes & fœmineum ſidus conferens. Nam Nox genitalis Dea juvat liberorum ſtudium. Formula Invocationis ter magna voce fuit repetita, & extenſis brachiis. Huic aliàs in ara ſacrificatur pulte fabacia & larido, nec non gemellis agnis altrinſecus religatis

gatis, nummusque perdi solitus.

Transactis laboribus decumbit ægra, dum obstetrix, servi & adjutrices ancillæ partibus suis defungantur. Iamque puerpera fit ipso puerperii momento (*e*) sine ullo

(*e*) Ad *Iuvenalem* notat Vetus *Scholiastes* Puerperam dici puellam, quæ primitus parit. Ex eadem origine *Isidorus* repetit Lib. xi. Orig. cap. 2: *Puerperæ*, inquit, *sunt quæ annis puerilibus pariunt. Vnde & Horatius: Laudatur primo prole puerpera nato. Et dictæ puerperæ, vel quod primo partu gravantur, vel quod primum pueros pariant.* Sine ullo autem sexus discrimine Puerperium vocari vult *Suetonius* in Caligula cap. VIII.

ullo ſexus diſcrimine, & edere dicitur, quemadmodum Pater ſuſcipere. Licet & latius vagetur dictionis licentia. Infans fit ab infando (*f*), alii ſpurii. Pecus &

(*f*) Ita enim ejus etymologiam deſignat *Varro* Lib. v. de LL: *Fatur is qui primum homo ſignificabilem ore emittit vocem. Ab eo antequam ita faciant pueri, dicuntur infantes.* Et *Nonius Marcellus* de Propriet. Serm. *Infans à non fando dictus eſt.*

Partus varia dicuntur ratione, quorum proprius Natalis dies (*g*) ortuſve, ſive die nati

(*g*) Natalem diem dici ſive die nati ſint ſive noctu, fusè ex *Varrone* explicat *Gellius* Noct. Attic. Lib. III. cap. 2.

(*h*) Id

nati ſint, ſive noctu. Habebant & adoptivi ſuam nativitatem (*h*), qua eligebantur, quia naturam imitatur adoptio. Vrbes (*i*) quoque &

(*h*) Id noto ex *Ælio Spartiano*, qui in Adriano: *Quinto Iduum Auguſti Legatus Syriæ literas adoptionis accepit: quando natalem adoptionis celebrari juſſit.*

(*i*) Quocirca, cum Vrbibus etiam Natalis dies aſſignatus ſit, decretum eſt ut dies quo Romanum cœpiſſet imperium, Palilia vocaretur, quæ feſta iis fuere, unde anni Vrbis Romæ numerabantur. Quod expreſſit *Ovidius* Lib. IV. Faſtorum:

Per flammas ſaliiſſe pecus, ſaliiſſe colonos,
Quod fit natali nunc quoque Roma tuo.

& navigationes, ut & Reges (*k*) quando ad regnum

(*k*) Et quod Reges etiam Imperii natalem instituerint quando ad regnum admittebantur, testis *Herodotus* est, apud quem Lib. IX. Xerxes diem qua rex dictus fuit, tanquam Imperii natalem singulis annis insignem celebravit, quo cœnam etiam proceribus suis dabat, quæ Persicè *Tycta*, Græcè τέλειον dicta.

admittebantur. Quæ Nativitatum festa à Comneno sublata, quanquam inde æra dependeat imperii. Nascuntur præterea sacris initiati, pueri prætextam sumentes, & Consules (*l*). Nec dissimili

(*l*) De Consulis natali, qui ubi officio

cio illo fungi incœpit, nasci dicebatur, *Martialis* Lib. VIII. Epigr. 66.

Augusto pia thura, victimasque
Pro nostro date Silio Camœnæ.
Bis senos jubet en redire Fasces
Nato Consule. --- ---

mili usu Martyrum passio vocatur Nativitas (*m*) qua ad

(*m*) Testem habeo *Augustinum* de Pœn. med. cap. 4: *Attende*, inquit, *animo tot Martyrum millia. Cur enim te Natalitia eorum conviviis turpibus celebrare delectat, & eorum vitam sequi honestis moribus non delectat.* Et hæc eadem mens est *Prudentio*, cum Peristeph. Hymn. XI. de Passione Hippolyti Martyris:

Iam cum se renovat decursis mensibus annus,
Natalemque diem Passio festa refert.

ad gloriam naſcuntur. Vnde & Baptiſmus. Quin Natalibus redduntur plebeji, ad nobilitatem evecti, aut quovis gaudio elati. Ad ſuperos denique tranſlata voce, Natales feſta appellantur Deorum, & Chriſtianis Natalis Calicis.

Sed veræ nativitatis terminus Nonus eſt menſis ex ſententia Medicorum (*n*). De-

(*n*) De temporis varietate in Puerperiis pluribus videri poteſt *Gellius* Noct. Attic. Lib. III. cap. 16. ubi grata & diffuſa varietate naſcendi tempora diverſa percurrit. Nonus menſis veræ nativitatis terminus omnium conſenſu. A ſa-

A sacris ordiar. *Machabæor.* Lib. 11. cap.7. Mater filium suum minimum ita alloquitur: *Fili mi, miserere mei, qui te in utero novem mensibus portavi.* Non alia mens *Ovidio* Metam. Lib. x.

--- --- Iamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit. --- ---

Decimus ab illis laudatur (*o*), qui initium sumunt deci-

(*o*) Decimum autem mensem illis laudari qui initium sumunt decimi, affirmare videtur idem *Ovidius* Heroid. Epist. xi.

Iam novies erat orta soror pulcherrima Phœbi:
Denaque Luciferos Luna premebat equos:
Nescia quæ faceret subitos mihi causa dolores,

Et rudis ad partus & nova miles
eram.

decimi. Poſt hunc ſeminati vocantur. Nec ſeptimus infrequentior (*p*). Quocunque tandem menſe, Primogenituræ magna ſemper veneratio, à qua Fortuna Natalis Primigenia (*q*), & è ſolis

(*p*) Pro ſeptimo menſe nativitatis ſtare arbitror eundem *Ovidium* Lib. IV. Triſt. El. 10:

Nec ſtirps prima fui; genito jam fratre
creatus;
Qui tribus ante quater menſibus or-
tus erat.

(*q*) Hujus Fortunæ Natalis Primigeniæ memoriam ſervant Marmora non

non pauca. *Gruterus* Inſcriptionum pag. LXXVI.

FORTVNÆ
IOVIS PVERI
PRIMIGENIÆ.

Et alia apud eundem pag. MVI.

IOVI. O. M. ET
FORTVNÆ. PRIMIGEN
V. S. A. L.
L. PRIMIGENIVS
CVM
FIL. TORQVATO
D. D.

ſolis femellis nunquam exponuntur primitivæ. Vnde de gemellorum primogenitura litigarunt Iuriſconſulti, maſculis ferè faventes, ut fortioribus, quod in Hiſpaniam veteres Gothi invexerunt primi.

mi. Proprium hoc Iudæis jus, quibus ex officio incumbebat & Deo tam perfectos fœtus primos, quam imperfectos ad ſacrum miniſterium offerre, & oblatos deinde jumentis ſicliſque quinque redimere. Illud deſiit quum ad Levitas ſacrorum jus devolveretur. Hoc in Ægyptiacæ ſervitutis memoriam ſervatum, quanquam aliquod in Chriſti nativitate ſit dubium. Omni autem ſine primogeniti diſcrimine Nato apud Paganos Genius ſociatur ſtatim, qui & vitæ auctor ſit & gignen-

nendi (*r*). Vnde Genius cujuſque colitur, votis, nummis, ſtatuis

(*r*) Variæ ſunt de Genio hoc Paganorum ſuperſtitiones. Quippe, ut *Auguſtinus* de Civit. Dei Lib. VII. ex *Varronis* ſententia ait, Deus erat qui præpoſitus eſſe & vim habere omnium rerum gignendarum credebatur. *Plutarcho* Genius eſt, qui unicuique mortalium ineſt. De eodem ita *Cenſorinus* de Die Natal. cap. III: *Genius Deus eſt cujus in tutela, ut quiſque natus eſt vivit: Hic ſive quod ut genamur curat: ſive quod una genitur nobiſcum: ſive etiam quod nos genitos ſuſcipiat ac tuetur. Certe à genendo Genius appellatur.* Latius adhuc ipſi dominium tribuit *Feſtus*, qui Genium dicit vim obtinere omnium rerum gerendarum. Eleganter *Horatius* Naturæ Deum humanæ deſcribit, qui natale temperat aſtrum, Lib. II. Epiſt. I.

Sit

Sit Genius natale comes qui temperat astrum,
Naturæ Deus humanæ.

Hunc Genium votis & Inſcriptionibus colebant, quæ paſſim occurrunt. *Gruterus* pag. cxi. Antiq. Inſcript.

GENIO
PAG. TIGOR
P. GRACCIVS
PATERNVS
T. P. I.
SCRIBONIA
LVCANA
V. F E C.

Et adhuc illuſtris alia apud eundem inſcriptio ex templo Herculis in Capitolio, ubi GENIO pro ſalute Imperatoris ædes reparatur. Ita autem apud *Gruterum* pag. cix:

PRO. SALVTE. D. D. IMP. PII.
FEL. AVG
ET. MATRIS. AVG. N. ET.
KASTROR

ÆDEM

ÆDEM. GENIO. COELI.
ADIANTI
MANIPVLI. EIVS
SVA. PECVNIA. REFECERVNT.

ſtatuis & Inſcriptionibus. Per eum ſoli fere Viri jurabant, ſicut per Iunonem plerumque feminæ (*f*), licet & ille utriuſque ſexus ſit Deus, & per

(*f*) Familiarem hanc Iurandi conſuetudinem deprehendo. De viris, qui per Genium jurabant, *Seneca* Epiſtol. XII: *Villicus jurat per Genium meum ſe omnia feciſſe.* Fœminæ verò per Iunonem ſuam ut plurimùm. Nam ita Quartilla apud *Petronium*: *Iunonem meam iratam habeam, ſi* &c. Non tamen inficias ire poſſim quin per hanc etiam Viri juraverint, cum id ſuadeat *Iuvenalis* Satyr. II.

Et

Et per Iunonem Domini jurante ministro.

Non minori religione per Genium Principis jurabant. Inde *Apuleius* Lib. IX. Metamorph. *Adjurantes Genium Principis contendebant.* Quod maximum apud veteres juramentum fuisse demonstrat *Tertullianus* Apol. cap. 28: *Citius denique*, inquit, *apud vos per omnes Deos quam per unicum Genium Cæsaris pejeratur.*

per hanc quoque Viri juraverint. Idem Genius obtinuit Principis. Contra Christiani per fortunam, non Cæsarum salutem, jurare recusarunt. Custos hic infantum Dæmon est Platonicis (*t*) & Patribus, isque

(*t*) Hi Genii pro Dæmonibus erant apud

apud alios. Ita *Lactantius* Lib. II. Divin. Instit. de Dæmonibus agens: *Geniorum sibi nomen assumunt, sic enim latino sermone Dæmones interpretantur.* Optime autem munus Genii, qui animæ præsidens voluntaria nati moderabatur, expressit *Ammianus Marcellinus* Lib. XXI: *Putabatur*, inquit, *Genius quidam tutelæ salutis appositus, eum reliquisse mundo citius digressurum. Ferunt enim Theologi in lucem editis hominibus cunctis, salva firmitate fatali, hujusmodi quædam velut actus rectura numina sociari, admodum tamen paucissimis visa, quos multiplices auxere virtutes.* Erat autem duplex, Bonus malusque, quod ad *Virgilium* ita notat *Servius*: *Cum nascimur duos Genios sortimur: unus est qui hortatur ad bona, alter qui depravat ad mala.* Quo censu etiam interpretandus est *Persius* Sat. IV.

--- Diis iratis, Genioque sinistro.

usque quinti gradus, qui ad vitæ

vitæ terminum voluntaria nati moderatur, animæ præſidens, haud menti. Varia viſebatur forma. Ater ſubinde & pelle amictus. Duplex eſt. Bonus maluſque. Non quod mala faciat, ſed averruncet. Fortuita puerorum, Fortuna, Genitalis Dea regebat, ſicut Neceſſaria fatum, quanquam pro Genio quoque ſit Fortuna, quæ Primigenia, quia paris cum infante ævi cenſetur. Huic in Principis nativitate publicæ in Capitolio poſitæ ſunt effigies. Plerumque Virginalis erat & Muliebris, quem-

quemadmodum Venus & Iuno. Lares eodem cum Genio inter Natales Deos habiti numero (*u*), qui Genius nihil nisi

(*u*) Lares etiam inter Deos Generis recenset *Ovidius* Fastor. Lib. II. Et iis commendatam esse pueritiam innuit *Claudianus* Lib. III. de Rapt. Proserpinæ:

Insidis natam Laribus commisit alendam.

De his ipsis, qui infantem & alere & toto tempore servare dicebantur, *Tibullum* explico Lib. I. El. 2.

Sed patrii servate Lares aluistis & iidem,
Cursarem vestros cum tener ante pedes.

Quocirca tot reperio Inscriptiones passim, Laribus pro Domus salute & incolumitate dicatas. Inter alia Tabula est mar-

marmorea Eboræ in foro piſcario reperta, apud *Gruterum* pag. CVI:

LARIBVS
PRO. SALVTE. ET. INCOLV
MITATE. DOMVS
Q. SERTORII
COMPITALIB. LVDOS
ET. EPVLVM. VICINEIS
IVN. DONACE. DO
MESTICA. EIVS. ET
Q. SERTOR. HERMES
Q. SERTOR. CEPHALO
Q. SERTOR. ANTHEROS
LIBERTEI.

Quæ tamen tabula *Grutero* ſuſpecta eſt tanquam non illius ævi.

niſi mens hominis nati, ignea & Divina, ſine fœminæ orta congreſſu, mediæque inter Deos & animas naturæ. Neque

que planè corporeus eſt, licet ita viſus ſit. Falſi verò antiqui qui Genium Planetas crediderunt, quanquam ad Nativitatem & hi aliquid conſeferant (*x*). Nec majorem merentur

(*x*) De Planetis, an ad nativitatem aliquid conferant, varia varii. Ipſe *Ptolomæus* Lib. 3. cap. 2. omnem corporis conſtitutionem, quæ puero accidit, ex hora conceptus pendere neque mutari à natalitiis ſtellis vel aliis quibuſdam pronuntiat. Quod ſi alias Aſtrologorum ſcholas percurrere velis, invenies ſtatim ſingulis uteri gerendi menſibus ſingulos præeſſe planetas: ideo octavo menſe vivere natos haud poſſe, quoniam qui primo, idem & octavo menſi Saturnus dominetur Planeta frigidus & ſiccus, hoc eſt, qualitatibus vitæ contrarius: Menſi autem nono Iupiter Fortuna major,

jor, calidus & humidus; ut ſeptimo menſi Luna frigida & humida. De his pluribus diſſerentem adi *Bongum* de Myſteriis Numerorum, pag. 518. & 519. Per plura me non diffundam, nec hiſce tam anguſtis paginis, antequam Majora publicum videbit, aliud addam præter locum elegantem *Iuvenalis*, qui Fortunam omnem à tempore nativitatis pendere ſtatuit, Sat. VII. verſ. 149.

--- --- diſtat enim quæ
Sidera te excipiunt modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.
Si fortuna volet, fies de Rhetore Conſul,
Si volet hæc eadem fies de Conſule Rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud, quam
Sidus, & occulti miranda potentia fati.

(y) De

rentur laudem, qui ad elementa referunt, in inanimis alioquin vigentia. Fortuna ex Necessitate inducta volubilium, Lares ex triga Deorum nascenti necessaria.

Fuerunt Dii Genitales alii majorum gentium ad Nativitatis Providentiam electi, diversi à Genialibus, propriè Indigetes, vel Tutelares, quibuscum de rebus Achivis consilium iniit Iupiter. Γενέθλιοι Græcis, quibus placidis (*y*) vel

(*y*) De hisce Diis placidis intelligo locum *Ovidii* Lib. I. ex Ponto Epist. VIII:

 At

At tibi nascenti, quod toto pectore lator,
Nerunt fatales fortia fila Deæ.

Contra de iisdem iratis accipiendus *Plautus* Cistell. Act. III. Sc. I.

Scelestus, natus Diis inimicis omnibus.

vel iratis prout quisque natus, ita felix censebatur. Ad hos Genethliaci spectant (z), in

(z) Dicti hi, qui ex natali constellatione omina captabant, *Genethliaci* *Gellio* Lib. XIV. cap. I. & *Censorino* cap. XIV. *Planetarii*, *Augustino* Lib. IV. Confess. *Mathematici*, *Isidoro* Orig. Lib. VIII. cap. 9. *Horoscopi*, *Persio* Satyr. VI. Quam tamen Genethliacorum vanitatem irrident alii, inter quos *Sext. Empiricus* Advers. Mathem. cap. XXI. *Simplic.* in *Epictetum* cap. I.

Nominalibus præsertim advocati.

vocati. Acceſſit quoque Neptunus Genethlius Deus, humore ſuo Nativitatem promovens. Cujus ædes Natalitiæ Lacedæmone.

Puerperæ verò proprii Dii, Parcæ tres ſunt, Partula à pariendo. Poſt partum cuſtodes tres, Silvanum ab ingreſſu nocturno arcentes (*a*), quem

(*a*) Quoniam Sylvani & Fauni quos vulgo Incubos vocabant, improbi quondam fuerant mulieribus ac earum appetiverant & peregerant concubitum, Puerperis ſtatim poſt partum tres cuſtodes adhibebantur, ne Sylvanus per noctem ingrederetur & jacentem vexaret. De his Auguſtinus de Civit. Dei Lib. VI. cap. IX: *Mulieri fœtæ poſt partum*

tum tres custodes commemorat [Varro] *adhiberi, ne Sylvanus per noctem ingrediatur & vexet: Eorumque custodum significandorum causa tres homines noctu circumire limina domus, & primò limen securi ferire, posteo pilo, tertio deverrere scopis: ut his datis culturæ signis, Deus Sylvanus prohibeatur introire.* Additque ab his tribus totidem nuncupatos Deos: *Intercidonam, Pilumnum* & *Deverram.*

quem omni invidia abigunt, etiam coronato asini capite ad lectum puerperæ suspenso. Hic lectus idem qui nuptialis, feminis familiaris, in atrio seu aula seu horto (*b*), dum

(*b*) Lectum Genialem quasi generalem à generandis liberis appellatum animadvertit *Servius* ad Lib. VI. Æn. Eundemque genialem lectum pro puerperis stra-

ſtratum eſſe ſuadet *Prudentius* Lib. I. contra Symmachum:

Nondum maternam partu vacuaverat alvum,
Conceptamque viri Sobolem paritura gerebat
Prunuba; jam gravidæ fulchrum geniale paratur.

Sternebatur autem vel palam in hortis, ut ille apud *Iuvenalem* Sat. x. in hortis Lucullianis:

--- --- *Tyriuſque palam Genialis in hortis*
Sternitur. --- ---

Vel etiam in atrio domus, ante ipſam januam, qui idcirco *adverſus* dictus eſt. De quo accipiendus *Catullus*:

Si tamen adverſum mutarit janua lectum
Sederit aut noſtro cauta noverca toro.

dum in terram natus deponitur, ſternitur exemptilis,

(nonnullis Pilumno & Picumno (*c*) clausis januis,

(*c*) De hoc *Servius: Varro*, inquit, *Pilumnum & Picumnum infantium Deos esse ait, eisque pro puerpera lectum in atrio sterni, dum exploraretur an utilis* [fortasse *vitalis*] *si qui natus est.*

obductoque thalamo. Staturam Herculis expressit, in certum futuræ magnitudinis omen, vel ut facilius puerperam cum infante caperet. Ditioribus auratus & argenteus, simplici pauperioribus ornatu, vel ex ebore vel testudine compactus. Accedunt lecto flores vestesque seu purpureæ seu auratæ, cui loco puerperæ insi-

insident mariti Tibareni & Cantabri (*d*), ut uxorum vice ægrotent.

(*d*) Tradit hoc de iis *Cælius Rhodig.* Lib. XVIII. cap. 22. Quod ex *Diodoro Siculo* hausit, qui Biblioth. Hist. Lib. V: ὅταν γὰρ ἡ γυνὴ τέκῃ, ταύτης μὲν οὐδεμία γίνεται παρὰ τὴν λοχείαν ἐπιμέλεια. ὁ δ᾽ ἀνὴρ αὐτῆς ἀναπεσὼν ὡς νοσῶν, λοχεύεται τακτὰς ἡμέρας, ὡς τοῦ σώματος αὐτοῦ κακοπαθοῦντος. i. e. *Nam mulieris enixæ nulla in puerperio cura geritur: sed maritus ejus velut æger decumbens, & corpus male affectum habens, puerperæ vice per certos aliquot dies in lecto decumbit.*

Nato infante nunc ploratus, nunc lætitia apud diversos (*e*). Ille quidem ob tri-
stia

(*e*) Apud *Georgium Palamum* Orat. I. elegantissime accusat Anima cor-

 pus,

pus, & ſe eo contineri & ſtringi in ipſo matris utero queritur, nec liberari dum in lucem prodit, ſed oriri hinc ejulatus natalitiis cantibus ex adverſo reſpondentes, & undique devincientes faſcias, & cunabulorum vincula, ſepulchralibus ligamentis cognata. Ἐντεῦθεν, inquit, καὶ κλαυθμυρισμοὶ τῶν γενεθλίων ἀσμάτων ἀντιφθέγγονται καὶ περισφίγγουσι ταινίαι καὶ κειρίαι σπαργάνων συγγενεῖς. Quem locum *Gibert. Cuperus* Obſervat. Lib. 11. cap. 9. optime explicat ex nummo Antonini Pii, cujus averſa in parte Fauſtinæ partus, ut vult *Seguinus*, videtur ſub ſpecie Matris Ideæ cum tympaniſtis & Tibicinibus, qualem nos hic damus:

ſtia miſeræ vitæ exordia. Unde non naſci optimum judicabat gentium conſenſus. Thraces enim Natales hominum flebant (*f*), exſequias verò eorun-

ANTONINVS AVG PI VS PP TR P COS IIII

(*f*) Hujus rei teſtis eſt *Herodotus* Lib. III, quo referente, Thraces infantem recens natum circumſedentes ploratu atque lachrymis proſequebantur, commemorantes quot & quantæ illi, hanc vitam ingreſſuro clades atque calamitates ſubeundæ eſſent. Contra autem hominem defunctum cantu & tripudiis efferebant, narrantes quantis malis & ærumnis ille eſſet liberatus. De iiſdem eleganter *Valer. Maximus* Lib. II. cap. I. *Thraciæ vero natio merito ſibi patientiæ laudes vindicaverit, quæ natales hominum flebiliter, exſequias cum hilaritate celebrans, ſine ullis doctorum præceptis, verum conditionis noſtræ habitum prævidit.* Quo reſpectu *Solinus* cap. x. *Luctuoſa* Thracum *Puerperia* vocat.

eorundem hilares proſequebantur, Cauſianorum ritu, à quibus uſus tibiarum fluxit in funeribus. Perſæ ante quartum,

tum, vel quintum, vel ſeptimum annum natos non aſpexerunt, finito nempe primo fatorum circulo. Quod & veteribus Gallis placuit. Rident tamen Matres poſt ſeptimum diem quando vitalem ſperant natum, qui & ipſe plorat antequam rideat, variam ob cauſam. Meliorum etiam morum gentes de feliciter tranſacto puerperio lætabantur. Gaudium & ſalutatio inter amicos & clientes, *Hodie Nate Salve* (*g*); ab Oriente ad Romanos

(*g*) De gratulatione illa in Puerperio *Gellius* Noct. Attic. Lib. XII. cap. 1: *Eamus*

Eamus & Puerperium visum & Patri gratulatum. Formula autem illa, *Hodie nate salve* apud *Plautum* Pseudol. Act. 1. Sc. 3.

manos delato more, quam gratulationem prout quis ad Publicum bonum natus videbatur, vel ad damnum, variabant.

Hic amicorum congressus antequam fieret, utero egressum statim lavabant, tanquam à matre sanguinolentum (*h*). Can-

(*h*) Quoniam adhuc à Matre rubentes sanguinolenti sunt infantes, statim orti ad eluendum sanguinem lavabantur aqua, teste *Hieronymo* Lib. IV. ad Ezechielem: Ita Bromia ancilla apud *Plautum* loquitur Act. V. Sc. 1:

Post-

Postquam peperit pueros lavare jussit nos.

Quippe quod præter consuetudinem puerorum, qui nati rubere solent, candidissimus Clodius Albanus natus sit, inter rara refert *Capitolinus.*

Candidos quippe nasci inter rariora exempla. Lavabantur partim sale, molesto satis, partim aqua, eaque vel tepida, ut in funeribus, vel fervente, vel frigida, qua Germani etiam legitimum fœtum explorarunt (*i*), sicut ad solem

(*i*) De hac Germanorum consuetudine, qui aquæ Rheni arbitrio explorabant essetne partus legittimus an nothus, Epigramma exstare monet *Turnebus*

nebus Adverſar. Lib. xxi. cap. 15. Et eo alludit *Claudianus*:

--- naſcentes explorat gurgite Rhenus.

lem dubios natos examinat Aquila. Pſylli partus ſerpentibus offerebant (*k*) dijudicandos.

(*k*) De Pſyllis, qui recens editos ſerpentibus offerebant ut originis fidem probarent, venenis judicantibus, *Solinus* cap. xxvii. Et hoc ipſum carminibus cecinit *Lucanus* Lib. ix.

--- --- fiducia tanta eſt
Sanguinis in terram parvus cum decidit infans,
Ne qua ſit externæ Veneris miſtura timentes,
Lætifica dubios explorant aſpide partus.

(*l*) Quod

candos. Æthiopes avibus, ut legitimos diſcernerent, impoſuerunt. Græci aqua pariter ad ſordes puerorum abluendas, uſi. Additum ſubinde oleum in χύτλῳ (*l*), vel

(*l*) Quod ſale, vel aqua aut tepida aut frigida, vel vino vel nive laverint varii taceo, de oleo χύτλῳ tantùm addam *Nonni* locum, Dionyſiac. Lib. xxv.

Τικτομένῳ γὰρ οἱ ἦεν ἔρις τροφὸς ἔγχεα δ' αὐτῷ,
Μαζὸς ἔυν καὶ χύτλα, φόνοι καὶ σπάργανα θώραξ.

Nato vero illi erat contentio Nutrix: gladii vero ipſi
Mamma erat & vaſa oliaria, cædes & faſcia thorax.

toto corpori, vel oculis naribuſve, ad infantis robur & calo-

calorem non ſatis firmium augendum, conſervandum. Eo tamen ordine, ut lotionem aquæ ſequeretur oleum. Lacedæmonii vino lavarunt, ut morboſum corpus explorarent, alii Græcorum rore, Cimbri nive. Lavandi vel in clypeo (*m*) collocati antiquo cum

(*m*) In clypeo olim lavabantur. unde apud *Nonium* in Andromeda citatur hic verſus:

Nam ubi introducta eſt puerumque ut lavarent, collocant in clypeo.

Fuiſſe autem hunc antiquum cum funeribus ritum patet apud *Euripedem* in Troadibus, ubi cadaver Aſtyanactis pueri lotum defertur in clypeo.

(*n*) De

cum funeribus ritu, vel in mnaſiterna, vel labello, vel alio vaſe. Alvei quoque fit mentio, quod ſcaphiſterium appellatur. Crater Triſmegiſto. Chriſtianis baptiſterium, qui id debuerunt Romanis. Alvei in familia Cæſaris teſtudinei (*n*) erant in uſu, quo

(*n* De alveis illis in familia Cæſaris teſtudineis eorumque uſu *Iul. Capitolinus* in Clod. Albino: *Fuit autem*, inquit, *aliud ſignum imperii. Nam quum Cæſariana familia hoc ſpeciale habuerit ut parvuli domus ejus in teſtudineis alveis laverentur, nato infantulo teſtudo ingens patri ejus* [Albini] *munere piſcatoris allata eſt: quod ille homo literatus omen accipiens, & teſtudinem libenter excepit, &*

& eam curari jussit atque infantulo ad excaldationes pueriles dicari, nobilitandum etiam hinc sperans.

quo modo & lavabantur grandiores, quibus impositis hastam addebant cum hac acclamatione, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τὰν (o). Lava-

(o) Fœminæ Laconicæ, quia nihil magis quam liberorum fortitudinem exoptabant, ominis captandi causa filium quem pepererant mox in clypeo collocabant; acclamantes ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τὰν. Id quod affirmat *Thucididis Scholiastes* Lib. II. εὐθὺς, ὡς ἐτίκτετο τὸ παιδίον, ἐν ἀσπίδι ἐτίθεσαν αὐτὸ, καὶ δόρυ πλησίον. καὶ ἐπεβόων, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τάν. i. e. [Lacedæmonii] *confestim simul natus esset puer, in clypeo eum collocabant, & hastam juxta. tum acclamabant:* ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τάν.

(p) Quo-

Lavabant autem ſuis interdum manibus puerperæ ipſæ robuſtiores, ut plurimum obſtetrices vel ancillæ, quin ſervi & Eunuchi, qui idcircò muneribus donabantur. Fuit etiam quum ipſi Patres natos abluerent inſigni amoris argumento.

Lotus infans in terram ſtatutus (*p*) fuit antiquis temporibus

(*p*) Quoniam natus infans & lotus ab Obſtetrice in terram ſtatuebatur, deo apud plurimos Authorum infantes nudos terra excipere dicitur. Eleganter lluc collinit *Plinius* Lib. VII. Nat. Hiſt. in Procemio: Natura, ait, *hominem tantum nudum & in nuda humo, natali die abjicit ad vagitus ſtatim & ploratum.*

tum. Idemque ſignificare voluit *Ovidius*, cum ita in Ibim:

> *Qui ſimul impuro matris prolapſus ab alvo*
> *Cyniphiam fœdo corpore preſſit humum.*

Sanctior tamen, quam ut fœdo corpore, ut hic apud Poëtam, humum premeret, Auguſtus quippe quam primum natus attigiſſet terram conſecrata eſt apud *Suetonium* in Octavio cap. v.

poribus non ſine pompa. Mos è ſacris Hebræorum, qui tamen ante Iuſtinianum deſiit. Religiosè conſecrata terra quam primum attigiſſent Auguſti. Factumque id (*q*), ſive ut

(*q*) Cauſa hujus moris ſeu potius ſuperſtitionis triplex. Sive ut vocem terræ con-

contactu acciperet infans, de quo *Macrobius* Lib. 1. Saturn. cap. 12. ubi Terram asserit dictam *Opem quod ipsius auxilio vita constet: Fatuam, quod infantes partu editi, non prius vocem edant quam attigerint terram.* Sive ut auspicaretur rectus esse Diis Conjugalibus, ut *Varro* explicat Lib. 11. de Vit. P.R. apud *Nonium.* Sive denique ut Opem seu Matrem communem salutaret, quod persuadet *Macrobius* Lib. 1. cap. 10. *Huic* [Terræ] *Deæ Opi*, inquit, *sedentes vota concipiunt, terramque de industria tangunt, demonstrantes ipsam Matrem esse mortalibus appetendam.*

ut vocem terræ contactu acciperet, sive ut auspicaretur rectus esse Diis Conjugalibus, unde ab Obstetrice erectus in terram erigebatur, sive ut Opem seu Matrem communem

nem ſalutaret, cujus poſthac indigebat ope. Ita in terra conſtitutis Statina Dea (*r*) puerilis præerat, vel, ut aliis viſum, Statanus. Nihil autem horum factum, ſi ante depoſitionem inter vivos eſſe deſiiſſet. Hinc quorum vitalia indicia, tellure ſuſcipiebantur à Parente (*ſ*), vel Procuratore

(*r*) Hujus Deæ Statinæ meminit *Tertullianus* Lib. de Anima: *Dum prima etiam conſtitutio infantis ſuper terram Statinæ Deæ ſacrum eſt.*

(*ſ*) Hanc infantum à Parentibus ſublationem clarè ex *Seneca* intelligo, qui Conſol. ad Marciam cap. 18. *Conſulti ſunt de nobis parentes noſtri, qui cum condi-*

conditionem vitæ nossent, in hanc nos sustulerunt. *Terentius* Andr. Act. II. Sc. VI.

Nam quod peperisset jussit tolli.

tore ejus, quo inter legitimos numerararentur hæredes. Vbi differre constat nasci & suscipi, educare & tollere, cujus varia est notio. Tollere enim pro generare positum, quia pro mortuis habiti qui non suscipiebantur, ut servi, imò pro necare. Fiebat ea sublatio ope Levanæ Deæ (*t*), sed

(*t*) Fierique credebant eam sublationem ope Levanæ Deæ, de qua *Augustinus* de Civit. Dei Lib. IV. cap. II: *Ipse opem ferat nascentibus excipiens eos*

 sinu

ſinu terræ, & vocetur Opis. Ipſe in vagitu os aperiat & vocetur Deus Vagitanus. Ipſe levet de Terra & vocetur Dea Levana.

ſed à Patris dependebat voluntate, cui vitæ & mortis poteſtas in eos, quos pro ſuis agnoverat, licet eam amori Vxoris vel meretricum plerumque ſubmiſerit. Cuncta ritu hoc celebrata, vt ex terra ſublatum infantem ſuſciperet per ſervum Parens, vel ejus vice puerpera ipſa, vel ſoror illius, vel familiaris aliqua. Obſtetrices quoque. Vnde Terræ Matres dictæ. Partum autem tollere nolebant Patres,

tres, si sexus esset sequioris (*u*): quippe masculus

(*u*) Diversus tamen sexus aliquam in sublatione peperit differentiam. Quippe Patres partum sexus sequioris tollere nolebant, sed potius necari præcipiebant. Ita *Ovidius* Metam. Lib. IX.

Edita forte tuo fuerit si fœmina partu;
[*Invitus mando: pietas, ignosce*] *necetur.*

boni fuit ominis. Contraria Indis (*v*) Lacedæmoniisque

(*v*) De Indis *Curtius* Lib. IX. *Genitos liberos*, inquit, *non Parentum arbitrio tollunt aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est.*

lex, quæ, patribus arbitrio tollendi detracto, iis relin-

quit voluntatem ſuſcipiendi quibus ſpectandi infantes curam demandavit. Omnes Iudæi tollebant, Crotonenſes nullos. Contra quam tollendi libertatem natæ Leges Papiæ, & jus tot liberorum apud varias gentes.

Quos ſuſcipere nollet Pater ominis ergò & metus, more à Diis derivato, expoſiti fuerunt (*x*), quandoque ene-

(*x*) Hujus Expoſitionis illuſtria occurrunt exempla. De Cyro quem propter ſomnium, quod de partu filiæ interpretati ſunt harioli, ſuſcipere noluit Aſtyages, *Iuſtinus* Lib. I. cap. 4. De Romulo & Remo *idem* Lib. XLIII. cap. 2, quos

quos Amulius præ metu exponi jussit. Denique de Moyse ad Nili ripam exposito sacræ paginæ testantur. De quo Pharaonis præcepto *Ezechiel* Tragicus in Exagoge:

Ἔπειτα κηρύσσει μὲν Ἑβραίων γένει
Τ' ἀρσενικὰ ῥίπτειν ποταμὸν ἐς βαθύῤῥοον.

id est,

Deinde jussit ut Hebræorum gens
Masculos jaceret in fluvium profundum.

enecati. Cui contrariam legem Romulus (*y*), multitudini au-

(*y*) Magnitudini tamen urbis ac frequentiæ Romulus consuluit apud *Dionysium Halicarnass.* Lib. II. ubi nullam prolem necari, nec, præter monstrosam, exponi permisit. Propter easdem causas Thebani etiam expositionem lege sustulêre, capitis suppliciô constitutô si quis infantem exposuisset, referente *Æliano* Lib. II. Var. Hist. cap. 7.

 (z) De

augendæ intentus, induxerat. Thebani etiam certis cautelis inhibuerunt. Majori jure Athenis Cynoſargi ſpurii expoſiti (z), & Romæ omnis

(z) De hoc egregium ſuppeditat locum *Io. Tzetzæ* Hiſtor. Chil. XIII. cap. 489.

Εἰς ὄστρακον γὰρ γράφοντες τὸ ὄνομα ἐκείνου,
Ἐῤῥίπτουν εἰς κυνόσαργες. τόπος δ' Ἀθήναις τοῦτο,
Οὗ καὶ τοὺς νόθους ἔῤῥιπτον τοῖς χρόνοις τοῖς προτέροις.

In teſtam enim ſcribentes nomen ipſius,
Projiciebant in Cynoſarges. locus autem Athenis hic,
Quo & ſpurios projiciebant temporibus priſcis.

generis nothi. Nam abortus promovere per legem Ictorum

rum vetitum & Medicorum (*a*), ut ad minuendam mul-

(*a*) Alii fœtum expoſitioni maturum fieri non permittebant, ſed antequam in lucem legittimè ederetur, adhuc in utero materno vix conceptum abortivis expellere tentabant. Quod tamen omnes boni deteſtatione & communi odio proſequebantur. *Gellius* Lib. 12. cap. 1: *Quod cum ſit publica conteſtatione communique odio dignum, in ipſis hominem primordiis, dum fingitur, dum animatur inter ipſas artificis naturæ manus interfectum iri.* Nec minus mulieres quæ hoc conabantur homicidii reæ tenebantur, quam ſi editum necaſſent. Ita enim *Auguſtinus* Serm. de temp. 111: *Mulier quæcunque fecerit per quod jam non poſſit concipere, quotiescunque parere poterat, tantorum homicidiorum ſe eſſe ream cognoſcat.*

multitudinem Minois damnemus merito inſtitutum. Exponebantur inprimis monſtroſa (*b*), nonnunquam benè nati

(*b*) Quinam verò & quam ob cauſam exponebantur, diſertè nos edocet *Terentius* Hecyr. Act. IV. Sc. I.

--- --- ſed demiror
Quid ſit, quam ob rem tantopere hunc omnes nos celare volueris
Partum: præſertim cum & recte & ſuo pepererit tempore.
Adeone pertinaci animo, ut puerum præoptares perire.

Ex quibus verbis *Donatus* duas cauſas celandi vel exponendi partus elicit: *Duæ cauſæ ſunt*, inquit, *celandi partus. Si non tempore ſuo venerit quod indicium ſtupri eſt: & ſi non recte evenerit: hoc eſt, monſtrum aliquod natum fuerit. Hic autem & tempore ſuo & rectè natum prædicat.*

dicat. Quare ego & tertiam addo causam ex mente ipsius *Comici*, quod interdum etiam bene natos invidiæ causa exposuerint, quo modo intelligenda arbitror ultima ejus verba:

Adeone pervicaci animo ut puerum præoptares perire.

nati invidiæ causa, quod parricidium est in Digestis, interdum ut interficerentur, subinde ut servarentur quos perdere decretum fuerat. Aliquando partus exponebant, ob publicam calamitatem (*c*), ut

(*c*) De Romanis enim quod in publico luctu pueros exposuerint, refert *Suetonius* in Caligula cap. 5: *Quo defunctus est die, lapidata sunt templa, subversæ Deum aræ, Lares familiares à quibusdam*

dam in publicum abjecti, partus conjugum expositi.

ut ex ſacris Orientalium liquet, à quibus ad Græcos, & ab his ad Romanos inſtitutum hoc tranſiit. Romani tamen dubii videntur, ſublato penitus per Valentinianum & Valentem more noxio. In exponendo ſervorum ſervarumque opera uſus fuit Dominus, hoc quidem ritu, ut clam exportarentur per tenebras, &, quibus agnoſcerentur grandævi, crepundia (*d*) addebantur ſeu

(*d*) Crepundia hæc ſive γνωρίσματα *Terentio* Eunuch. Act. IV. Sc. 6. *Monumenta*

menta dicuntur. Et interpretatur *Donatus* : *Monumenta , quæ Græci dicunt* γνωρίσματα καὶ σπάργανα. Addebantur autem illa crepundia exponendis infantibus , ut poſtea grandævi à Parentibus noſcitarentur. Quod ex *Plauto* colligo Ciſtellar. Act. III. Sc. I.

Nam hic crepundia inſunt, quibuscum te illa olim ad me detulit :
Quæ mihi dedit, parentes te ut cognoſcant facilius.

Et ad hunc ſenſum traho *Ciceronem* volentem, qui in Bruto : *Quoniam totum me non nævo aliquo aut crepundiis ſed toto corpore videris velle cognoſcere.*

ſeu γνωρίσματα, raro nudis relictis. Erantque illa vel annuli (*e*) in ſignum libertatis, &

(*e*) Crepundia annulos fuiſſe ex *Terentio* liquet Heautont. Act. IV. Sc. I.

--- --- Hic profecto est annulus, quem ego suspicor
Is, qui cum exposita est gnata --- ---

& ne ab hæreditate viderentur exclusi; vel monilia matrum, quarum hic ornatus, & brachialia, promiscui tunc inter plurimos usus; nonnunquam fasciis ipsis seu ταινίαις (*f*), quibus utriusque

(*f*) Fasciam vel ταινίαν fuisse, persuadeor ab *Heliodoro* qui Æthiop. Lib. IV: ὥστε ὥρα σοι πάντως ἐπιδεικνῦναι μοι τὴν ταινίαν ἐν τῇ παιδὶ συνεκτεθεῖσαν ὑποδεδέχθαι μετὰ τῶν ἄλλων γνωρισμάτων ἔλεγες. id est, *Quamobrem tempus est omnino ut mihi fasciam ostendas, quam cum filia expositam te cum cæteris indiciis recepisse dicebas.*

parentis insculptum nomen,

invo-

involuti, & fibulæ conjunctæ. Vas, in quo exportabantur, χύτρα dicitur seu olla, item ὀστεάκιον, fiscella quoque (*g*). Ali-

(*g*) Instrumentum quo Moyses expositus, Navigioli formam expressisse videtur. In vulgatis Bibliis *Exod.* cap. 2. vers. 3. *Fiscella scirpea* nominatur: Et *Iosephus* atque *Alexandrinus Clemens scirpos* interpretantur, cum ex papyro vas constructum dicant, quia iis in locis abundat. In Rabbinico opusculo, quod de Vita Mosis edidit *Gaulminius*, hoc Vasculi contextum ex juncis תבה *thebah*, *arca* nominatur. Quicquid sit ex papyro fuit ut navigioli formam non defuisse videamus, de qua ita etiam apud *Esaiam* cap. XVIII. vers. 2. *Vulgatus* legit: *Qui mittit in mare legatis & in vasis papyri super aquas.* Et ut minus de Moysis fiscella dubitemus, hoc genus Nili

fluvio familiare meminit *Lucanus* :

--- ſic cum tenet omnia Nilus,
Conſeritur bibula Memphitis cymba papyro.

Quarc huc pertinere Ectypon Gemmæ, quam Nicolaus Fabricius, Dominus du Peïeres, *Laurentio Pignorio* Menſam Iſiacam exponenti, exhibuit, perſuadet nobis *Petrus La Sena* in Cleombroto, quam nos hic damus :

Putat enim figurarum faciem hoc maniſeſtiſſime indicare, quippe in naviginolo lectuli ſimilitudo & in icuncula humana, infans faſciis involutus à quovis facile agnoſcitur. *Laur. Pignorius* vult

vult esse Orum seu Harpocratem in Baride forsan jacentem, virgata veste indutum, pedibus indiscretis.

Aliquando ex papyro ac bitumine, seu arundine & levissimo ligno, aliquando vas fictile. Cantharus ad poculi Bacchi similitudinem. Nec enim Cantara anus est (*h*), sed

(*h*) In Cantharis etiam exponi soliti, unde intelligendus *Terentius* in Andria Act. IV. Sc. 5.

Dav. *Luem ne ego heri vidi ad vos adferri vesperi?*
Mys. *O hominem audacem.* Dav. *verum. vidi Cantharam*
Subfarcinatam..

Vbi ineptè admodum *Donatus*: *Canthara,*

thara, inquit, *nomen est anus.* Sed cur adferri dicitur, & non potius pedibus suis incedere? Quare majorem veri speciem sententia habet *Euphragii* Grammatici qui *Cantharam subfarcinatam* interpretatur, *quasi corbem supponendo puero repletam.*

sed corbis potius, quæ Cistella alibi, qualis Moysis erat viminea oblonga & clausa. Aliqui in corio bubulo exposuerunt. Locus puero exponendo dicatus, plerumque concursu hominum frequentabatur. Nam in desertis collocati pro occisis erant. Ad compita apud Græcos, inter quos Athenienses spurios ad Cynosargen extra portam relegabant,

bant, ubi & iidem tanquam in gymnaſio exercebantur adulti, & nomen mutabant. Degeneres Lycurgus ad Apothecas miſit (*i*). Romani

(*i*) Teſtem habeo *Plutarchum* qui in Lycurgo de Spartanis: εἰ δὲ ἀγεννὲς, καὶ ἄμορφον, ἀπέπεμπον εἰς τὰς λεγομένας Ἀποθέτας, παρὰ Ταΰγετον, ἢ βαραθρώδη τόπον. *Male natum & deformem amandabant in voraginoſum locum ad Taygetum, quem vocabant Apothetas.*

& Ægyptii ad fluvios, illi quoque ad lacum Velabrenſem, ubi puerorum fiebat commutatio, & ad Columnam Lactariam (*k*), denique ad cloacas. Apud Chriſtianos

in

in pietatis locis reconduntur. Ita autē expoſitos leges Romanorum publicæ tutantur. Nam ſoluti ſunt patria poteſtate, non abſolutè, quia ſolutis alimentis repeti poſſunt, præſertim à matribus. Alibi in nullo erant

(*k*) Quapropter dicta illa Columna Lactaria, quod ibi infantes lacte alendos deferebant, teſte *Feſto* de Verbor. Significatione. Fuitque in foro Olitorio, ita deſcribente *P. Victorio* in Deſcript. Vrbis, region. 11. Ad hanc Columnam Lactariam *Ravardus* in Lib. Conject. cap. 17. refert veroſimili ſane conjectura *Goltzii* Numiſma in Faſtis, fol. 208.

In

VESPILLO
Q·LVCRFI·Q·F

I·S·M·R·

In eo enim Columna depicta est, ut ipse judicat, media inter duas capras cum infantulo, & altera parte effigies Iunonis Sospitæ Matris Romanorum, cui commendari adserit infantes lacte caprino ali solitos. Et hanc suam conjecturam adeo *Goltzio* placuisse refert, ut postea Indicem rerum in Fastis memorabilium conficiens, columnam illam *Lactariam* appellare non dubitaverit. Non tamen satisfacit hæc conjectura *Alphons. Acaranzæ* Lib. de Partu cap. IV. Sect. 2.

erant censu (*l*), quia servi videntur. Nulli tamen licuit in suum dominium vindicare, quin omnes ex Canone liberi evadunt, qui ne inter irregulares

(*l*) De hoc Expositorum censu vide *Senecam* Lib. v. Controv. 33.

(*m*) Sic

lares quidem audet reponere. Agnoſcebantur certis monumentis, iiſque cum expoſitis iterum repertis, cœna adornata.

Alias apud antiquos videas puerperas, quæ tantum abeſt expoſuerint natos, ut, quibus carebant, alienos expoſitos ſibi ſuppoſuerint (*m*), vel ſub-

(*m*) Sic apud *Plautum* Trucul. Act. II. Sc. 5.

--- --- *mater dicta quod ſum eò magis*
Studeo vitæ, quæ auſa ſum tantum clam dolum aggrediri,
Lucri cauſa avara probrum ſum executa, alienos dolores
Mihi ſuppoſivi.

(*n*) Ex

ſubdiderint. Inprimis meretrices, ut ſe puerperas amantium gratia ſimularent, & obſtetrices, falſum partum aliis ſupponentes. Illæ aqua & igne arcebantur: in his verò capitalis conſtituta pœna. Hoc pacto à ſterilibus hæredes quæſiti, quos etiam ex via Appia petere potuerunt. Omnibus autem ſuppoſitis ad legitimam matrem fas erat redire. Monſtra in exponendorum numero, quia cunabula exterrent, ter novem virginibus expiarunt Romani, cantantibus carmen &
donum

donum Iunoni offerentibus, iteratiſque hoſtiis, ſi primis litatum non eſſet, ex præſcripto augurum & quindecim Virorum procurarunt. Non expoſita tamen, ſed occiſa, ferro partim, partim igne. Plerumque in aquam immerſa (*n*). Quæ omnia ad placan-

(*n*) Ex Aruſpicum diſciplina moribus Romanorum receptum erat Androgynos, cum hujus generis monſtra minime educanda eſſent religionis obtextu, in mare deportare & in profundum demergere, ut non uno in loco *Iul. Obſequens* Libell. de Prodigiis teſtatur, ad avertendum quod impendere malum ex ortu Reipublicæ verebantur. *Iacobus Durantius* expiationis cauſa Androgynos

nos æquoris undis suffocatos ait, quod veteres ad purganda & expianda mala omnia his aquis frequentissime uterentur. Quod tamen in ipsum retorquet *Petr. La Sena* in Cleombroto, cap. VIII. Quippe projectione & necatione Androgyni mare potius ipsum pollui verba hæc *Ciceronis* pro Roscio evincunt: *Noluerunt corpus feris objicere, ne bestiis quæ tantum scelus attigissent immanioribus uteremur: non sic nudos in flumen dejicere, ne cum delati essent in mare ipsum polluerent.*

candos Deos perpetrata, qui imminentem iram monstris monstrabant. Mera intelligimus monstra, non illa quæ in lege Papia Matri proderant, quæ nec ab Ecclesiastica dignitate, quia sana sunt, in Canonis veterum excluduntur.

Sed

Sed ad natum à Patre ſuſceptum redeamus, qui involucris tegendus. Illa duplicia infantibus. Alia quæ rubenti ſubſternuntur, quale linteamen album, quo, donec ablatus ſit, involvitur puer (*o*). Sacrum id infantibus ſignum, quia ad Deos ſacerdoteſque linum pertinet. Placuit idem commoditatis cauſa, ſicut lintei

(*o*) Prioris generis involucrum, nempe linteamen album, quo, donec ablutus erat, involvebatur puer, nobis ob oculos ponit *Iulius Capitolinus* in Clodio Albino: *Filius mihi natus eſt* VIII. *Cal. Decembr. ita Candidus ut linteamen quo exceptus eſt vinceret.*

tei thoraces Græculis, vel ut tenerrima corpora lini virtute ſolidentur. Etenim linum fuit naſcentium, quemadmodum Charyſtius ſeu amianthus mortuorum. Linum hoc infantum in candido nonnunquam purpureum apponebatur, nonnunquam pro dignitate pueritiæ ſubſternebatur. Alia habuit involucra jam lotus, & in cunis reponendus. Ea vel faſciæ ſeu panni (*p*) toto

(*p*) Inter involucra, quæ lotus & in cuna reponendus puer habebat faſciæ erant vel panni, eæque faſciæ modo albæ modo purpureæ pro varia puerorum fortuna. De his intelligo *Capitolinum* in

in Clodio Albino: *Acceſſit omen quod cum pueri ejus familiæ ruſſulis faſciolis illigarentur, quod forte lotæ atque udæ eſſent ruſſulæ faſciolæ, purpurea matris illigatus eſt faſcia.*

toto corpori circumducti, vel incunabula, quibus cunis alligatur. Quæ accurate omnino diſcernenda. Priorum in defunctis quoque uſus, ut natis. Faſciæ æquales commodum infantis ſpectant, ſæpius laneæ variis coloribus; ſed Magnates vel albas vel purpureas tantum ſibi ſeligerant. Dicuntur quoque crepundia, quibus expoſiti vel adulti ludebant. Ideò invecta, ut ſa-

lem contineant & per aliquot annos membra ſtringant (*q*)

(*q*) De earum autem, quæ æquales commodum infantis ſpectabant, uſu duplici *Hieronymus* in cap. XVI. Ezechielis, nempe ut & ſalem, quo tenella corpora conſpergebantur, continerent, & membra in rectum exitura ſtringerent. Ita autem Hieronymus: *Tenera infantium corpora pannis involvuntur duplicem ob cauſam: ut & ſale ſiccetur corpus, quod pannis ne defluat ſervatur & ſtringitur: & membra tenerrima ne facile depraventur.*

Barbaris. Romanis verò vix annuum ſpatium. Incunabulis infans cunis alligatus (*r*), ne motu

(*r*) De cunabulis his, quibus infans cunis alligabatur, omnino accipiendus *Plautus* in Amphitryone:

Nemo

Nemo eum colligare quivit incunabulis.

motu exturbaretur. Illuſtriorum ex purpura, ſecus quam faſciæ, quia hæ teguntur, illa patere debent. Interdum ſtrophium mammarum virginale matris, purpura tinctum. Tranſiere ſubinde ad mortuos, ſicut κειρία mortuorum ad cunas. Annum ſuperarunt in iis infantes nunquam, quibus tripudia quoque inter ornamenta.

Cunæ rurſum verſum trahi aptæ inter obſcœnas res recenſentur, & cum σπαργάνοις

ſeu faſciolis confuſæ. Has Nutrices movent, vel ſervi Cunarii (ſ), qui poſtea for-

(ſ) De Cunario *Martialem* explico Lib. xi. Epigr. 40.

Cunarum fueras motor Charideme mearum.

Super eandem rem illuſtrem plane ex *Grutero* afferam Inſcriptionem, pag. cccxi:

D. M.
TEIÆ. THREPTE. SO
ROR. PIISSIMÆ. CVNA
RIÆ. RVFINÆ. V̄. V̄
GLYPTVS. FRATER. QVI
ET. FELIX. VIVOS. VIVÆ
POSVIT.

ſan puerorum eorundem pædagogi, & ancillæ Cunariæ. Forma variæ. Modò clypeus, modo

modo cribrum & vannum (*t*), aliàs navigioli forma, eaque vel tecta ſpinis vel aperta; nonnunquam verſatilibus fulcris huc illuc moti infantes, vel angulis penſilibus ad ſomnum compoſiti & voluptatem, etiam grandiores ex Gymnaſticorum præcepto. Pue-

(*t*) Omitto alias cunarum differentias alibi fuſius explicandas. De Vanno ſeu ventilabro pro cunis apud *Callimachum* eſt, Hym. I.

—— —— σὲ ἦ κοίμισεν Ἀδρήστεια

Λίκνῳ ἐνὶ χρυσείῳ —— ——

Λίκνον enim ſive λικμὸς vannus, item cribrum Svidæ. Pro cunis etiam apud *Homerum* Hymno in Mercur.

 (*u*) Ad

Puerorum cunæ ad latera (*u*), Medicorum verò etiam ſurſum deorſumque duci potuerunt. Magnatibus ſegmentatæ, non tam vermiculata pictura, quam ſtragulis purpureis, quibus flores acceſſerant, & pelvis excrementis puerilibus recipiendis deſtinata. Præ-

(*u*) Ad puerilium hoc cunarum genus, quæ ad latera duci poterant, refero elegantiſſimam Tabulam antiquiſſimi Codicis manuſcripti Geneſeos, apud *Lambeccium* Comment. Biblioth. Cæſar. Lib. I I I. Ex quo Codice fragmentum cap. 39. Geneſeos delineat ita *Lambeccius*:

Vbi

Vbi præter varia ad Gynæcea veterum, rem veſtiariam & lanificium ſpectantia, obſervatu digniſſimæ Cunæ infantiles rurſum verſum trahi aptæ, in quibus jacentem puerum nutriali arte ſopire ac crepundiis vel aliis adhibitis crepitaculis delinire geſtit Cunaria, eodem plane modo quo hæc deſcribit *Arnobius* Libr.

IV. Adverſ. Gentes: *Suxit fluenta mammarum, vagitum edidit, repſit? atque ut fletum poneret ineptiſſimè tractum crepitaculis obtinuit auditis: & ad ſomnos inductus eſt in molliſſimis cunis jacens & vocibus delinitus infractis.*

Præerat his cunis & pueris ipſis intra cunas Cunina Dea (*x*), quæ lacte placatur. Iuxta eas verò congeſtæ aviculæ, quibuſcum luderent, item

(*x*) Hanc ex *Auguſtino* probo de Civit. Dei Lib. I. cap. 20. *Et Cunina* [colitur] *quæ infantes in cunis tuetur ac faſcinum ſummovet.* De eadem Inſcriptio apud *Gruterum* pag. XCVI.

CVNINÆ. FELICI
SACR
CLAVDIA. HELPIS
D. D.

(*y*) Qui

item ſpecula, adjunctique catelli, & dracunculi, nec non cymbala. Cultelli apud Septentrionales. Aliis nummi à Nutrice accepti, à quibus etiam mobilibus curribus circumacti ferebantur. Circa Nilum Ægyptiaci in cymbis ludebant (*y*), cymbalis & tibiis

(*y*) Qui antiquitus repreſentarunt Nili imaginem in ea luſus ſpecimina varia adumbrarunt. *Philoſtratus*: περὶ τὸν Νεῖλον, οἱ πήχεις ἀθύρουσι παιδία ξύμμετρα τῷ ὀνόματι. *Cubiti circa Nilum ludunt pueri, corporis quantitati cognomines.* Huc reſpexiſſe crediderim *Ovidium* Lib. 1. Triſt. El. 2.

Delicias videam Nile jocoſe tuas.

Hunc puerorum Ægyptiacorum circa

Nilum in cymbis lusum cum cymbalis & tibiis illustrat optime sepulchrale illud marmor apud *Petrum La Sena* in Cleombroto cap. VI. ex quo nos idem hic exhibemus:

Putat Phœnicis viri vel puellæ monumentum fuisse, idque Palmarum arbores hic expressas significare, quod his plantis Syria abundet & ea maxime pars quæ Phœnicia dicta est. Præter has autem arbores, insculpta inibi naviculantium puerorum imago, calamorum inflatio, & crepitaculi succussus expressi atque è fenestella exsertus alterius jocantis puellæ vultus.

tibiis adhibitis. Rectè enim à pueritia ludere jubentur à Platonicis. Ob quem consuetum lusum habiti in deliciis.

Ante Cunas obstetricum sub-

ſubjacebant curæ, poſt ad Nutrices tranſierunt. Obſtetrix antiquis opſtetrix (z), ab ope, vel obſtando, in honore

(z) Obſtetrix ſeu Opſtetrix, ab eadem derivata etymologia promiſcuè dicta ſunt. Quorum præter authores alios ipſa etiam Marmora fidem faciunt. Ita apud *Gruterum* Inſcript. Antiq. pag. DCXXXVI.

SALLVSTIA. Q. L. IMERITA
OPSTETRIX
Q. SALLVSTIVS. Q. L.
ARTEMIDORVS
ARESCVSA. FECIT.

Et apud Eundem alibi obſtetrix dicitur in hac Inſcriptione:

ANTONIÆ. AVG. L.
THALVSÆ
OBSTETRIC

Erat autem in obſtetricibus & quædam artis Medicæ peritia, nam & medicinam exhibere dicuntur *l.* 1. §. *ſed & obſtetricem ff. de var. & extr. cogn.* & *Anianus* ad *Pauli* Lib. 2. Sent. tit. 24. *Quinque obſtetrices*, inquit, *id eſt medicæ.* Quare etiam Medicinam matri faciebant, quod monuit *Pollux* Lib. IV. cap. 26: Διδοῦσι φαρμάκια &c. αἱ μαῖαι ταῖς δυστοκούσαις, ὁ πλάτων λέγει. *Dant obſtetrices pharmaca quædam his quæ difficilem partum expertæ ſunt.*

nore cum Medicis conveniunt, ſi probatæ. Principio an prægnans ſit æſtimabat, aliarum quoque mulierum concurrente judicio. In puerperii articulo matris vice exitum procurans (*a*), rectè ſuſcep-

(*a*) Primarium autem Obſtetricum offi-

officium erat in puerperii articulo exitum partus procurare. Quare Obſtetricis & Nutricis officium ita diſtinguit *Nonius Marcellus* de Propr. Serm.cap.v: *Educere eſt extra trahere, Educare, enutrire vel provehere. Varro de liberis educandis: Educit enim Obſtetrix educat Nutrix.* De obſtetrice nos pluribus alibi, interea de iis vide *Th. Bartholinum* Parentem de Inſolit. Part. Human. Viis.

ſceptum faſciis involvit. Hujus quoque ope detractus pileus naturalis, brutis communis, qui cauſidicjs vendebatur (*b*) antiqua ſuperſtitione.

(*b*) Hujus ſuperſtitionis authorem habeo *Ælium Lampridium* in Diadumeno: *Solent deinde pueri pileo inſigniri naturali, quod obſtetrices rapiunt & advoca-*

vocatis credulis vendunt, ſiquidem Cauſidici hoc juvari dicuntur. Sed plurima eaque rariora de hac ſuperſtitione in Opere meo congeſſi, ſuo ea cum reliquis commodiori ſervaturus tempori.

ne. Medicinam nato matrique faciebat, & ad loturam manus contulit. Nec ignotum hoc maribus munus. Si falſum partum ſuppoſuiſſet, lege tenebatur. Duravit verò obſtetricis neceſſitas ad quintum diem, quum muneribus donaretur, & lotis manibus Nutrici infantem committeret, quod Athenis aſſo factum pane. Nutrix (*c*) dicta à nutriendo,

(*c*) Nutrici deinde infans commiſſus

ſus cujus officium erat lac præbere & cibum, interdum ulnis gerere. *Ovidius* Metamorph. Lib. IX.

Hunc totum infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici: noſtraque ſub arbore ſæpe
Lac facitote bibat. --- ---

Ariſtophanes in Equitib. Act. II. Sc. 2.

Καθώσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς:
Μασώμενος γὰρ, τῷ μὲν ὀλίγον ἐντιθεὶς,
Αὐτὸς δ᾽ ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας.

Nutricum more tu populum paſcis male:
Quia ubi præmanderis, in os paullum ipſi ingeris,
Tu vero triplo plus quam alumnus devoras.

Eas neque Marmora tacent. Vnde Romæ in Hortis Carpenſibus, quæ Inſcriptio ex *Grutero* peti poteſt pag. DCLX:

D. M. S.

D. M. S.
EMILII. NISI
VIXIT. MENSIB
X I.
FECIT. VALERIA
HYGIA. NVTRIX.

triendo, ſicut Nutrix Hercules Paraſitorum, & Nutrix mamma, quod cibum præbeant. Magna in electione diſquiſitio. Ancillæ enim barbaræ fuere, & pro re nihili, vel meretrices inquilinæ natos in cella educantes (*d*). At

(*d*) Sic enim *Suetonius* in Octavio, cap.6: *Nutrimentorum ejus oſtenditur adhuc locus in avito ſuburbano juxta Velitras permodicus & cellæ penuariæ inſtar.*

(*e*) Hoc

At frugaliorum matrum proprium (*e*) hoc officium.

(*e*) Hoc eſt quod præcepit Plutarchus de inſtituendis liberis: *Debent autem meo quidem conſilio partus ipſæ nutrire genetrices, hiſque præbere ubera. Majore enim ſtudio & cura nutrient.* Et ne plures afferam, exſtat apud *Gellium* Lib. XII. cap. I. illuſtris diſſertatio Favorini philoſophi, qua ſuaſit nobili fœminæ ut liberos non nutricum ſed proprio lacte aleret.

Omnium cum Rumina (*f*) curam gerere, faſciis involvere, niſi apud Lacedæmonios,

(*f*) De Rumina *Auguſtinus* de Civit. Dei Lib. IV. cap. 11: *In Diva Rumina mammam parvulo immulgeat, quia rumam dixerunt veteres mammam.*

(*g*) Ele-

nios, cunas movere, nænias lalloſque (*g*) cantare, ut vel à pueris redderentur, vel ad ſomnum componerent, cui cantilenæ Lallus Deus præerat,

(*g*) Eleganter nutricum nænias lalloſque deſcribit *Auſonius* Epiſt. 16. ad Probum:

Sic iſte qui natus tuus
Flos Floſculorum Romuli,
Nutricis inter lemmata
Lallique ſomniferos modos
Sueſcat peritis fabulis
Simul jocari & dicere.

Proprium hoc nutricum erat, tali arte pueros ad ſomnum allicere, idque cum facerent βαυκαλίζειν vel βαυκαλᾷν Græcis dicebantur. Vt *Heſychius*: βαυκαλᾶν, κατακοιμίζειν, τιθηνεῖν, παιδία μετ' ᾠδῆς κοιμίζειν.

(*h*) Ex

erat, aliosque jocos addere, subinde ulnis gerere, unde bajuli, quanquam id onus quoque servi geruli (*h*) sub

(*h*) Ex *Hieronymo* hoc percipio, qui ad Lætam: *Nutrix ipsa*, inquit, *non sit temulenta non lasciva, non garrula, habeat modestam gerulam, nutricium gravem.*

Nutrice subierint. Pallium gerere maculosum, mammamque præbere, si Lacedæmonios & Germanos excipias, quorum diversum institutum. Vnde Collactei sub una Nutrice (*i*). Vino abstine-

(*i*) Hoc erat eandem Nutricem simul

mul bibere ut loquitur *Apuleius* Lib. II. Metamorph. Dicti autem Collactanei, Collactei vel Collactii. Collactaneos dictos probo ex Inscriptione apud *Gruterum* pag. MCXIX. Romæ apud Lapicidas D. Petri:

D. M.
P. ÆLI. PASTO
RIS. VOLVSIA
L. F. SALVIANÆ
COLLACTA
NEO.

Collactea admittit *Iuvenalis* Sat. VI.

Tullia quod dicat nota Collactea Mauræ.

De Collactio aliam dabo ex *Grutero* Inscriptionem pag. DCLXI.

D. M.
K. LOCÆRVS
PVBLICVS
HÆLENO
COLLACTIO
B. M.

(*k*) Su-

ſtinebant nigro, ſed album largius potare permiſſum. Pappare docuerunt & ad pubertatis uſqe tempus natis aderant. Poſtea eas manumittere licebat, & in mammarum memoriam mortuas inſcriptione (*k*) proſequi. Infantes pappant mammam amplexuri vel patrem vocaturi. Vnde Papa pro Patre apud Græcos & Romanos, ſeu Avo, ut apud Arabes, pro quo alii Atta, quod ad fratres etiam tranſiit,

(*k*) Super eam rem exempla videre ſi cui volupe adeat *Gruterum* Inſcript. Antiq. pag. DCLX.

transſiit, vel Abba,item Tatta, Mater nutrixve Mamma (*l*)

(*l*) De iis loquatur Inſcriptio quæ Romæ in hortis ad aquam Virginis exſtat, ſed apud *Gruterum* legitur Inſcript. pag. DCLXII.

DIS. M.
ZETHO. CORINTHVS
TATA. EIVS. ET. NICE
MAMMA. F
V. A. I. D. XVI.

quod mammas porrigerent, & Pappi qui pappum miniſtrant, ut & Pædagogi (*m*). Lallabant eodem modo, unde Lalli

(*m*) *Iſidori* Gloſſæ: *Papas, Pædagogus, qui ſequitur ſtudentes.* Et *Iuvenalis* Sat. VI.

— *timidus prægustat pocula papas.*

(*n*) De

Lalli & Lalisionos, & ἄλαλοι nondum loquentes, qui accepta voce Fabulino Deo (*n*)

(*n*) De Fabulino Deo *Varro* apud *Nonium* de Propr. Serm. cap. XII: *Sic cum primum fari incipiebant, sacrificabant Divo Fabulino.*

sacrificant. Papa verò cibus puerorum, sicut Bua potus (*o*). Recens baptizatis Christianorum & pueris Paganis

(*o*) Quod Buas & papas cibum & potum parvulorum vocaverint, author mihi est *Nonius Marcellus* de Propriet. Serm. cap. II. *Buas potionem positam parvulorum. Var. Cato, vel de liberis educandis: Cum cibum ac potionem buas, & papas docent, & matrem mammam patrem tatam.*

 (*p*) Non

ganis mel datum, cum lacte ex vasculo χυτριδίῳ per spongiam. Quarto enim die Nutricis lac successit. Mariscæ & melimela (*p*), puls & libum delicatiorum, setania plebejorum seu cœpæ alliique vilissimum genus, quibus pro potu acetum. Lacedæmonii citra satietatem, ut fami assuescerent. Christianis veteribus

(*p*) Non obscurè hoc indicat *Martialis* Lib. VII. Epigr. 24.

Nec cibus ipse juvat morsu fraudatus aceti
Nec grata est facies, cui gelasinus abest.
Infanti melimela dato, fatuasque mariscas.

(*q*) Con-

ribus reliquiæ Euchariſtiæ præbebantur (*q*). Sed ante, finita nempe ablactatione, epulæ inſtructæ, & pro ciborum auſpicio Eduſæ, potionis Potinnæ ſacra fiebant (*r*), por-

(*q*) Conſuetudo Euchariſtiam infantibus dandi, Cypriani temporibus obſervata fuit, & temporibus Caroli Magni, quamque *D. Auguſtinus* approbat Lib. 1. de peccatorum merit. cap. 20. Et apud Æthiopes teſtis eſt *Oſorius* Lib. IX. infantes eo die, quo ſalutaribus aquis initiati ſunt, Euchariſtiam in mica panis aſſumere.

(*r*) Eduſam & Potinam Deas præſides haberi puerorum vult *Varro* apud *Nonium Marcellum* de Propr. Serm. cap. II. *Cum pro cibo & potione initia-*

 rent

rent pueros, ſacrificabantur ab edulibus Eduſæ & à potione Potinæ nutrici. Apud Auguſtinum tamen Lib. IV. cap. II. de Civ. Dei, pro *Educa*, ex veteribus codicibus emendat *Vives*, *Edulica*.

porcellis lactentibus & pane furfuraceo, ubi ſimul Cubæ initiabantur, ſicut apud Chriſtianos farre. Exportati denique in agros ad Dianam, tumque nutriri cœperunt, quod diverſum fuit ab ali.

Inter hæc ſacra tertius affulſit dies Romanis, Græcis quintus, quo Coronæ natalitiæ foribus ſuſpenſæ (*ſ*), eædem

(*ſ*) Cum recens natus eſſet infans non

non ſatis erat Parentibus in ſinu gaudere, ſed gaudium ſuum ſuſpenſa præ foribus corona publicè teſtabantur. Ad quem morem *Iuvenalem* traho Sat. IX.

--- --- Foribus ſuſpende coronam
Iam Pater es. --- ---

Ideoque, notante *Meurſio* Attic. Lect. Lib. IV. cap. 10, Puerperæ domus coronata, Στεφανήφορος dicta eſt. Ad Coronas haſce natalitias alludentem obſervo *Nonnum* Dionyſiac. Lib. xxv.

Βάκχου στέμματα ταῦτα λεχώϊα, ταῦτα Λυαίου.

id eſt,

Bacchi coronas haſce puerperio condecentes, haſce Lyæi.

eædem fere quibus nuptialium feſto frontem crineſque haſtâ compoſitos cinxerat nova nupta, in honorem Laris familiaris qui foribus præ-

ſidet. Ita enim alias quoque in nuptiis poſtes coronati, vel ad arcendum faſcinum ex Ethruſca ſuperſtitione, quomodo & anterior Lecti pars ornatur; vel potius ad Veſtam, cui poſtes ſacri, placandam hæc tendunt, quæ in puerperio viſa ſibi erat læſa, & alioquin, ut Iunonis ſoror, ad puerperium aliquid contulerat; vel denique in amantium concubitus victoriam. Athenis maſculis oleaginea ſuſpenſa corona, lanea femellis (*t*). Romanis

(*t*) Hanc in ſexu vario circa coronas natalitias diverſitatem noto ex *Heſychio*,

ſychio, ita enim ille: Ἔθος ἦν, ὁπόθε παιδίον ἄρρεν γένοιτο παρὰ Ἀττικοῖς, στέφανον ἐλαίας τιθέναι πρὸ τῶν θυρῶν, ἐπὶ δὲ τῶν θηλειῶν ἔρια. *Moris erat apud Athenienſes, quando puerulus maſculus eſſet, coronam oleaginam ſtatuere præ foribus, ob fœmellas vero, lanas.*

manis laurus ob generis perpetuitatem, & hedera apiumque ceterarumque herbarum fragrantium corollæ.

Quinto die emergente inſtituta λοετρὰ λεχώϊνα, ad manus earum abluendas, quæ obſtetricatæ fuerant (*u*), aut aliquid

(*u*) *Parrhaſius* Quæſit. per Epiſt. prolixè diſputat, *An ſolitæ ſint puerperæ à partu ſtatim lavare?* Locum enim *Terentii* Andr. Act. III. Scen. 2.

Nunc primum fac iſta ut lavet,

ita explicat, quaſi *iſta*, non quæ ex puerperio ſordebant, ſed ipſam puerperam ſignificaret. Græci λοετρὰ λεχώϊνα dixere. Sic enim *Apollon. Rhodius* Argonaut. Lib. II.

—— ἠδὲ λοετρὰ λεχώϊα τοῖσι πένονται

Atque balneas puerperio condecentes illis parant.

aliquid attigiſſent ex puerperio, ipſaque puerpera ob curarum ſolutionem, & laſſitudinem. Quo more poſtea ſolennibus Natalitiis ſervato, lavabant manus quum epulas inſtruerent, idque in polubro & gutto. Sequebantur eadem luce munera Natalitia puero oblata (*x*), miniſtris puerperii

(*x*) In puerperio munera natalitia puero offerebantur quod ex *Capitolino* literæ Commodi ad Albinum teſtantur: *Baſſianus & Geta te ſalutant. Iulia noſtra & te & ſororem ſalutat. Infantulo tuo Peſcennino Prineo munera digna ſuo loco tuoque mittamus.*

perii & puerperæ, cui ſolennia Calendis Martiis (*y*) quoque dona, umbellas, armillas

(*y*) De illis *Martialis* Lib. x. Epigram. 24.

Natales mihi Martiæ Kalendæ,
Lux formoſior omnibus Kalendis,
Qua mittunt mihi munus, & puellæ.

Quippe his feſtis dona à Viris mittebantur mulieribus, eaque varia, vel umbellæ vel armillæ, quæ me edocet *Iuvenalis* Sat. IX. qui etiam ob dictam cauſam fœmineas eas vocat Kalendas:

En cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
Grandia, natalis quoties redit aut madidum ver
Incipit & strata positus longaque cathedra
Munera fœmineis tractas secreta Kalendis.

millas &c. donabant mariti, facili JCtorum venia. Cimelia alioquin. Munuscula puerorum polypi fuere, sepiæ, coronæ, gemmæ. Ἀνάθημα donarium vocatur sacri Baptismatis. Ὀπλήεια quæ primo viso infante exhibentur. Aliis insuper muneribus servi feriebantur (z).

Tota

(z) Non solùm puerperæ & pueri ipsi

ipsi munera accipiebant natalitia, sed etiam servi atque liberti, quæ munera & in ipso puerperio & quando puero nomen imponebatur distributa sunt. Id enim ex *Terentio* colligo, qui in Phorm. Act. 1. Sc. 1.

--- --- Porro autem Geta
Ferietur alio munere, ubi hera pepererit.
Porro alio autem ubi erit puero natalis dies,
Ubi initiabunt --- ---

Tota reliqua hebdomade prima, Iunoni proposita mensa (*a*), super quam votivus

(*a*) De mensa hac Iunoni per totam hebdomadam proposita explico *Tertullianum*, qui Lib. de Anima: *Dum in partu*, inquit, *Lucinæ & Dianæ ejulatur, dum per totam hebdomadam Iunoni mensa proponitur.*

tivus infans Diis oblatus & commendatus votis, quæ suſcepta fuerant, vel ſolutis vel adauctis. Menſam adeſſe nullam pro malo omine interpretabantur, eratque ferè ara, in qua libatum. Deæ Iunoni lectus additus, & in ejuſdem ærarium conjecti nummi. Sequutæ pro natis ſupplicationes, per omnia templa circumductis. Templa erecta & aræ poſitæ ob puerperia (*b*), cuſi-

(*b*) *Tacitus* Annal. Lib. xv. ob natam Neroni filiam Templum Fœcunditati decretum memorat. Sed præter Templa etiam aræ ob Puerperia poſitæ, ſuper quam rem illuſtrem ex *Suetonio* repe-

repetam locum, qui in Caligula cap. VIII. de loco natali C. Cæsaris: *Vbi natus sit incertum diversitas tradentum facit. Cn. Lentulus Getulicus Tiburi genitum scribit: Plinius Secundus in Treveris, vico Ambiatino, supra Confluentes: addit etiam pro argumento aras ibi ostendi inscriptas*:

OB AGRIPPINÆ
PVERPERIVM.

cuisique nummi Fœcunditati, pro singulorum conditione spectacula varia, Circense, Atticum. Adhæc statuæ cum Inscriptionibus soluto voto exstructæ. Fiebat ea commendatio per Patrem vel adoptatorem, vel aruspicem, vel nutricem apud Lacedæ-

monios in Dianæ Corythalliæ æde. Epulo quod Κοπίδα appellant, inſtructo, etiam apud Romanos is dies variis ludis celebratus.

Vltimo hebdomadis primæ die natis infantibus tabellæ fata inſcripta, vel virgæ Natalitiæ compactæ, quæ cum nato adoleſcerent (*c*). Aliis quer-

(*c*) Quippe moris erat quondam natis infantibus populeam virgam defigere in ſolo. Quod etiam memini *Meurſium* in exiguo ſuo de Puerperio Syntagmate annotaſſe, ex *Donato*, qui ita in vita *Virgilii*: *Virga populea more regionis in puerperiis eodem ſtatim loco depacta ita brevi coaluit, ut multo ante ſatas populos adæquârit: quæ arbor Virgilii ex* eo

eo dicta, atque consecrata est, summa gravidarum religione, suscipientium ibi & solventium vota. Atque hunc morem veteres significasse judico cum *fata scribunda advocare* dicerent, ut apud *Tertull.* de Anima cap. XXXIX. Quippe hæc quæ fata vocantur, in tabula solita erant perscribi, de qua re elegantem in Opere meo servo *Chrysostomi* locum, inter alia hujus commatis non vulgaria.

quercinæ, unde Marianæ, aliis populeæ, à quarum felicitate fata puerorum metiebantur, veteres & annosas restituere satagentes. Scritifini non nomina arboribus, sed ipsos nuper natos appenderunt. Alii veterum luminibus accensis in puerperio fortunam natorum futuram explorarunt,

rarunt. Huic ſucceſſit luſtricus dies, quo nomen adepturi, quemadmodum mortui, luſtrabantur (*d*). Maribus

(*d*) Luſtricum diem deſcribit Macrobius Saturn. Lib. 1. cap. 16: *Eſt autem luſtricus*, inquit, *dies quo infantes luſtrantur & nomen accipiunt*. Puellarum autem luſtricum diem fuiſſe octavum, puerorum Nonum teſtem habeo *Feſtum*, cujus rei cauſam repeto à *Cenſorino* ex *Plutarcho* in Quæſtionibus Romanis.

nonus, femellis Octavus, ultima hebdomadis aliis, qui etiam intra quintum diem ſubſtiterunt. Præerat Nundina Dea feſto (*e*), quod Suovetau-

(*e*) Illa Romanorum Dea quæ à feſto

ſto hoc dicta occurrit apud *Macrobium* Saturn. Lib. 1. cap. 16, ubi eſſe dicit *Nundinam Deam Romanorum à nono die naſcentium nuncupatam, qui luſtricus dicitur.*

vetaurilibus peractum & circuitione Circumferebantur pueri per obſtetrices vel miniſtros circa focum, unde ἀμφιδρόμια (*f*), δρομιαμφια per metatheſin. Focus ille, nil niſi aræ

(*f*) De hoc feſto, ex multis unum afferam *Suidam* qui hac die, quæ Ἀμφιδρομία dicta, manus obſtetricum purgatas & infantem circa focum circumlatum ait: Ἀμφιδρομία, ἣν ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν. ἐν ᾗ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαιώσεως τὸ βρέφος περιφέρουσι τὴν ἑστίαν τρέχοντες. id eſt, *Quintus à natis infantibus dies quem Græci ſolemniter*

ter celebrant. Hoc die manus purgant illæ quæ obstetricis munere sunt perfunctæ. Infantes autem circa focum ferunt currentes.

aræ Deorum hostijs calentes. Expiabantur deinde aquæ aspersione per aniculas lustrali (*g*) ex sputo & pulvere, ex balneis plerunque sumpto. Hinc eodem die vario ferculorum luxu convivium agitatum.

(*g*) Ad hunc sensum *Persium* revoco Sat. II. vers. 31.

Ecce avia & metuens divûm matertera, cunis
Exemit puerum: frontemque atque uda labella
Infami digito & lustralibus ante salivis
Expiat. --- ---

(*h*) Iu-

tum. Sed quemadmodum breviter lustrabatur infans, ita longiores moras puerpera in purificatione traxit. Nulla prægnans ante XL. diem, qui Athenis τεσσαρακοστὸς, in fanum prodiit (*b*), quia adeò im-

(*b*) Iustum puerperii tempus censebant quadraginta dies, nisi si morbi juberent producere, & ante illos exactos nulla prægnans in fanum prodiit. Qui hanc nobis explicet superstitionem, adducam *Censorinum* de Die Natali cap. XI: *In Græcia*, inquit, *dies habent quadragesimos insignes. namque prægnans ante diem quadragesimum non prodit in fanum, & post partum quadraginta diebus pleræque fœtæ graviores sunt, nec sanguinem interdum continent: & parvuli ferme per hos dies morbidi sine risu nec sine peri-*

periculo ſunt. ob quam cauſam, cum is dies præterierit, diem feſtum ſolent agitare, quod tempus appellant τεσσαρακοστὸν.

impura, ut ædes puerperarum Romanorum nullus ingreſſus ſit (*i*), vel egreſſi ſe purgarint tanquam ex funeſtorum contactu. Idem Æthiopes & Hebræi, hoc diſcri-

(*i*) Ædes puerperarum homines ſuperſtitioſi intrare nolebant, quod apud *Euripedem* invenio in Iphigeniâ Tauricâ, qui hic per Interpretem:

Si quis nocentes cæde conſcelerat manus,
Corpuſve tangat mortuum aut puerperam,
Altaribus ceu impium prohibet ſuis.

(*k*) Ita

crimine, ut pariens feminam octoginta dies, maſculum 40. explerent. Idque quia tot diebus cenſebantur impuræ, quanquam ſeptem tantum diebus ſumma fuerit impuritas, reliquis à ſacro contactu arcerentur. Ratio diverſitatis non in gutta ſeminis eſt quærenda, contra Rabbinos, nec in diſtincta formatione, nec Adami & Evæ diverſo in Paradiſum ingreſſu; ſed quia ob corporis imbecillitatem hic majorem, ibi minorem, quæ impuras fecit, tanquam mor-
boſæ

bosæ sacris abigebantur. Vnde curatæ interea puerperæ, & postremo die per sacerdotes à peccatis, non perjurii sed originis, purgatæ, procuratæque etiam Romanorum feminæ. Verum ad pueros, quibus lustrico die circumcisio apud alias Nationes pro lustratione. Divinum id institutum, ut corporis signaculum (*k*), Iu-

(*k*) Ita enim vocatur *Tertulliano* Apolog. cap. 21. Et Circumcisionis Sacramentum Epist. ad *Roman.* IV. vers. 11. dicitur σφραγὶς τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως, *signaculum justitiæ fidei.*

(*l*) Pro-

Iudæis proprium, qui recutiti (*l*), inter quos Apella, aliquando ab Adriano aliisque sublatum. Circumcisio simplici vice administrata, nonnunquam iteratò. Transiit enim & ad alios, Samaritanos in nomine columbæ circumcisos, Æthiopes, Ægyptios, Colchos, Phœnices Tro-

(*l*) Proprium hoc Iudæis fuisse signaculum demonstrat *Petronius* qui hanc illis notam tribuit in Satyrico: *Quid tu*, inquit, *Giton*, *&* *circumcide nos ut Iudæi videamur*, *&* *pertunde aures ut imitetemur Arabes*. Ideoque *recutiti* dicuntur *Martiali* Lib. VII. Epigr. 29:

Nec recutitorum fugis inguina Iudæorum.

(*m*) Ho-

Troglodytas, Macrones, Edomitas, Ammonitas (*m*).

(*m*) Horum omnium meminêre præter alios multos, *Herodotus* Lib. II. *Diodorus Siculus* Lib. II. & Lib. IV. *Strabo* Lib. XVI. & XVII.

Arabes quoque per experimentum acquiſiverunt. Chriſtiani inſuper veteres, & Epiſcopi, ut adhuc *κόφθοι* (*n*) dicantur Ægyptiis. Apud Græcos & Romanos eſt quoque ſuſpicio non fuiſſe incogni-

(*n*) Κόφτος eſt à Mahumetanis confectum vocabulum, quod inviſos denotat, de quo *Kircherus* Prodr. Copt. cap. I.

(*o*) Cur

cognitam. Dies octavus erat (*o*), quia tum purgatæ erant, & unum transierant sabbathum. Mahometanis octavus annus, Syris tertius decimus, aliisque alius. Pars scindenda principium est genitalium seu ἀκροβυστία, ערלה Hebræis, superfluum, luxuriansque, (Magis totum corpus) signum quod renasci non possit. Aliæ tamen gentes iterum adducebant præputium

(*o*) Cur Circumcisioni octavus sacratus sit dies, erudite disputat *Cunæus* de Republica Hebræorum Lib. III. cap. 5.

putium (*p*), & ſacræ quædam novum fecerunt. Vtriuſque diverſus modus diſquiritur fuſius. Maſculus Iudæis, Ægyptiis etiam feminæ Clitoris (*q*). Illis lex, his honor. Illi

(*p*) De præputio adducendo vide plurima apud *Parentem* noſtrum Venerandum Comment. de Morb. Biblicis, cap. XXVI.

(*q*) Vnde Nymphas Ægyptias exſcindere, dicit *Galenus* in Introductorio. Et hodieque hoc in Ægypto ſervatur ut Clitoridem incidant fœminæ, teſte *Alpino*. Quia eis plerumque nimis excreſcit, non aliter ac illius fœminæ de qua *Tulpius* in Obſerv. Lib. III. cap. 35. longitudine digiti & craſſitie colis puerilis.

(*r*) Sa-

Illi totam amputant pellem, & reliquum unguibus abradunt. Hi Arabeſque incidunt tantum, ut iterum conſolidetur. Inſtrumenta non unius generis. Teſta ſubinde (*r*) & ſilex, ut in ſacris Cybeles. Novacula pleriſque, cujus incommoda prævidentes alii forpicem elegerunt, alii bipennem. Catino hæc inferebant, & ad morbos ſervabant præ-

(*r*) Samia teſta virilitatem amputabant Matris Deûm Sacerdotes, ſi credimus *Plinio* Lib. xxxv. cap. 12. Et id voluiſſe arbitror *Martialem*:

Abſciſſa eſt quare Samia tibi mentula teſta?

 (*ſ*) Hunc

præputium. Miniſtri quivis. At totum actum convivio clauſerunt Arabes, Iudæi voto. Peracta circumciſione nomina fiebant illis, aliiſque poſt luſtrationem. Omnibus ſanè gentibus, præter Atlantes (*ſ*), nomina ſua erant, ſeu vocabula, aliis ſigna. Apud Ebræos octavo induntur maſculis, fœminis initio menſis.

(*ſ*) Hunc apud Atlantes morem deſcribit *Pomponius Mela* Lib. I. cap. IX: *Ex his*, inquit, *qui ultra deſerta eſſe memorantur, Atlantes ſolem execrantur, & dum oritur & dum occidit, ut ipſis agriſque peſtiferum. Nomina ſinguli non habent: non veſcuntur animalibus.*

(*t*) Im-

ſis. Nominalia (*t*) Romanis maſculis octavo erant die, femellis nono. Græci variabant, ut in Luſtratione, aliàs quidem quintus, aliàs verò decimus (*u*). Sunt qui ſeptimi memi-

(*t*) Impoſitionis nominum, magna cum cæremonia à Romanis uſurpatæ illuſtrem ſuppeditat locum *Tertullianus*, *Nominalium ſolemnitatem* appellans, Lib. de Idolol. cap. 16.

(*u*) Septimi diei & decimi à puerperio, qui apud Græcos promiſcuè celebrati, mentionem facit *Suidas*: τοῖς ἀποτεχθεῖσι παιδίοις τὰς ἑβδομάδας καὶ τὰς δεκάτας ἦγον. καὶ τὰ γε ὀνόματα ἐτίθεντο αὐτοῖς. οἱ μὲν τῇ ἑβδόμῃ, οἱ δὲ τῇ δεκάτῃ. id eſt, *Septimos & decimos natorum dies celebrabant, & nomina iis imponebant,* *alii*

alii quidem ſeptimo, alii vero decimo die. De decimo etiam conſentit *Ariſtophanes* in Avibus:

> Οὐκ ἄρτι θύω τὴν δεκάτην ταύτης ἐγώ;
> Καὶ τ' ὄνομ' ὥσπερ παιδίῳ νῦν δὴ θέμην.

id eſt,

> *Non ergo decimam ſacrificabo ob hanc ego?*
> *Et nomen illi jam velut puero dedi.*

Septimi diei, quem ob mutationis eo die certitudinem, eligebant, meminit *Ariſtoteles* Hiſt. Anim. Lib. VII. cap. ultimo: Τὰ πλεῖστα δὲ [παιδία] ἀναιρεῖται πρὸ τῆς ἑβδόμης· διὸ καὶ τὰ ὀνόματα τότε τίθενται, ὡς πιστεύοντες ἤδη μᾶλλον τῆς σωτηρίας. id eſt, *Plerique puerorum moriuntur ante diem ſeptimum: ideoque & nomina tunc imponunt, tanquam jam de ſalute magis fidentes.*

meminerint tum ob mutationis eo die certitudinem, tum ob ſacrum numerum. Vnde

Græcis

Græcis omnis ſeptimus à nativitate feſtus. Chriſtianis nulla nec olim, nec nunc certus nominis dies. Ritus hi fuerunt. Convocare amicos, eligere qui præeſſet nominis impoſitioni, ut nunc apud Chriſtianos fit, nomen dare infanti, crines tondere, Diis ſacrificare & agitare convivium. Ex luminum accenſorum fato nomen auſpicatum eligere quidam (*x*). Iudæi ſan-

(*x*) *P. Lobbetius* Lib. III. de Pecc. Propoſ. 1. tradit veteres nomina infantibus impoſituros, quaſi vitam longiorem proli quærere: cereis enim accenſis appendebant varia nomina, ea lege,

ut nomen ejus cerei qui diutius flammam ſuſtinuiſſet, vitæ producendæ ſpe votoque infanti cederet. Antiquum hunc ritum deſignat *Chryſoſtomus* in Cap. II. Epiſt. 1. ad Corinth. *Nomen*, inquit, *Sancti alicujus impoſituri, cereos complures accendebant, ſuum cuique nomen aſſignantes, atque ejus demum qui cereis exſtinctis ſupervixerat, nomen quaſi longioris ævi accipientes, puero imponebant.* Et addit: *Inde divinabant longam infantis futuram vitam.* De aliis in Nominalibus adhibitis ritibus multa obſervavit *Caſaubonus* ad *Perſii* Satyram II.

ſanguine cuncta ſignant Numerus varius. Hebræis plerumque unum, raro duo. Græci ſimplici nomini addidere patriam, quod fere & Ægyptii. Romanis tria nomina

mina (*y*) ipſis Nominalibus fiebant. Prænomina & Cognomina

(*y*) De Nominum horum omnium ratione variâ meretur audiri *Iſidorus*, qui in horum explicatione nobis erit inſtar omnium. Ita enim ille Origin. Lib. I. cap. 6: *Nomen dictum eſt quaſi notamen, quod nobis vocabulo ſuo notas efficiat. Niſi enim nomen ſcieris cognitio rerum perit. Propria nomina dicta ſunt quia ſpecialia ſunt. Vnius enim tantum perſonam ſignificant. Species propriorum nominum quatuor ſunt: prænomen, nomen, cognomen, agnomen. Prænomen dictum eo quod nomini præponatur, ut Lucius, Quintus. Nomen vocatum quia notat genus, ut Cornelius. Cornelii enim omnes eo genere vocantur. Cognomen quia nomini conjungitur, ut Scipio. Agnomen vero quaſi accedens nomen, ut Metellus Creticus, quia Cretam ſubegit. Extrinſecus enim venit agnomen ab aliqua ratione.*

 Cogno-

Cognomentum autem vulgo, eo quod nomini cognitionis causa superadditur, sive quod cum nomine est.

mina erant propria, Nomina familiæ. Prænomina honestæ nomenclaturæ eligantur, quia de eo primum sceleris quæstio habebatur, qui turpius nomen possideret. Patres Romani suum majori natu imponunt, avi nomen reliquis. Xanthii à matribus mutuantur. Feminæ & servi solis ferè gaudent nominibus, quæ variè ad distinctionem inflectebantur, nonnunquam prænominibus (z). Quartum deinde

(z) Prænomina fœminarum agnoſcit *Feſtus* : *Prænominibus*, inquit, *fœminas eſſe appellatas teſtimonio ſunt Cæcilia & Tarratia, quæ ambæ Cajæ ſolitæ ſunt appellari. pari modo Lucia & Titia.* Sed de his pluribus diſputat *Petrus Servius.*

deinde nomen adulto puero ſuperadditum, Agnomen, à fortuna vel virtute. Profitebantur deinde Patres puerorum nomina publica conteſtatione (*a*), ſimulque in ærarium Ilithyiæ nummum infe-

(*a*) Huc alludentem habeo *Apuleium*: *Pater*, inquit, *natum ſibi filium cæterorum more profeſſus eſt.* Et hanc natalem profeſſionem παιδογραφίαν vocat *Modeſtinus.*

inferebant. Mox intra tertium ab impoſito nomine diem, in Actis publicis relati à Præfecto ærarii (*b*), non nomina

(*b*) Hoc ſenſu *Iul. Capitolinus* in Gordiano: *Cum apud præfectum ærarii, more Romano, profeſſus filium, publicis actis ejus nomen inſereret.*

tantum tam legitimorum quam ſpuriorum, ſed ad confuſionem vitandam, etiam cognomina, nec non dies nativitatis & Conſul (*c*), quod

(*c*) Quod apud ærarium Patres filiorum natorum nomina detulerint notato die & Conſule, vide *Briſſonium* Antiq. Lib. I. cap. 5.

(*d*) Con-

quod & Indis olim & Europæis hodie quoque haud infrequens. Acta illa, Fasti aliàs dicta, Tabularia & Chartæ, in Saturni templo asservabantur (*d*).

(*d*) Consentit *Servius* II. Georgic. *In Templo Saturni reponebantur Acta, quæ susceptis liberis faciebant Parentes.*

Pueris sive ante lustrationem sive post, dormientibus Caprimulgus insidiatur (*e*), &

(*e*) Coptis βερσέλια, hoc est, *Mater puerorum*, Caprimulgus appellatur, qui insidiatur pueris dormientibus teste *Kirchero* Part: III. Lex Copt. Hebræis לילית *Lilith*, à ליל, quod nox est, quia nocte volat. Quod apud *Esaiam* cap.

xxxiv. verſ. 14. *Pagninus*, *ſtrigem* reddit. Strix autem *Iſidoro* nocturna avis eſt & lac præbere dicitur naſcentibus. In Creta è caprarum uberibus lac exſugit, & ideo Caprimulgus dicitur, apud *Bellonium* Obſerv. Lib. I. cap. 10. De infantibus ejuſmodi vexatis memorabile exemplum refert *Parens* Venerandus Hiſtor. ix. Centur. 1. Et ſimile apud *Ovidium* legimus Lib. vi. Faſtor. de Strigibus:

Ad thalamos venere Procæ. Proca natus in illis
Præda recens avium quinque diebus erat.
Pectoraque exorbent avidis infantia linguis.
At puer infelix vagit opemque petit.

& Lilith לילית, item ſagæ ſeu ſtryges variis faſcinis, quæ vel allio vel alyſſo vel Re turpi in

in collo ex annulo appensa abiguntur. Res illa turpis non Satyri fuit species, sed Priapi (*f*), qualem in ære habemus,

(*f*) Fascinus erat res turpicula è collo pueris appensa, teste *Varrone* Lib. VI. Romæ enim putarunt res teneras aspectu noxio virosorum hominum aut mulierum fascinari, eoque ut aspectum effascinantium ab oculis puerorum abducerent, suspendebant illis è collo Mutinum Deum. Sic enim Cario ad mœchum, cui se virilia exsecturum minitatur, apud *Plautum* Milit. Act. V. Sc. I:

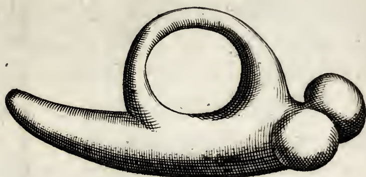
Quasi puero in collo pendeant crepundia.

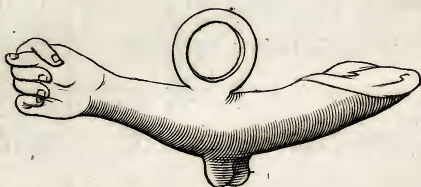
mus (*g*), in nuptiis & poculis

(*g*) Fascinum illum ex ære è Musæo *Paren-*

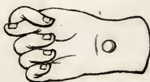
Parentis hic exhibemus. Et alias insuper hujus amuleti species ex Lapide Lazuli, corallio & chrystallo, quæ apud *Pignorium* in Mensa Isiaca:

culis eodem metu frequentatam & Deabus familiarem. Ob turpitudinem enim fascinantium oculos avertit, ne aspiciant infantes, unde & in Asini magnitudinem aliquibus crevit. Accesserunt & Orchides (*h*), forsan in coronis Natalitiis, & medius digitus infamis, quo salivâ frontem & labella signabant. Cui fascino infantili successere grandioribus bullæ ad invidiam, ditioribus aureæ, aliis coria-

(*h*) *Plinius* enim radicem orchidis faſcinis utilem prædicat, Natur. Hiſtor. Lib. XXVI. cap. 10: *Altera Satyrion Orchis cognominatur, & fœmina eſſe creditur: diſtinguitur internodiis & ramoſiore frutice; radice faſcinis utili.*

coriaceæ, figurâ cordis vel lunæ pectori appenſæ. Adverſabatur eidem faſcino Cunina Dea, & præfiſcini: Chriſtianis veteribus crucis ſignum.

Sed quanquam à faſcino ſe tuerentur ſtrenuè, morbis tamen tentabantur. His non defuit Medicina, licet de vehementioribus pernegent alii. Infantum curam tractavere

vere Matres præſertim. Exhibuerunt quoque & Obſtetrices pharmaca. Æthiopes frontem infantum ipſo natalis die, Etruſci occiput, & venas verticis temporumque Libyæ populi urebant (*i*). Potiones per clyſteria ori infuſæ. Ad ſanitatem conſervandam exercitia cunis conferebant, adultioribus vehicula & navigia. Nec deerant vota pro infantum ægrotantium

(*i*) De hac uſtione nos plura in Exercitationibus Miſcellaneis. Exſtat autem antiquiſſimus hic mos apud *Herodotum* Lib. IV.

(*k*) Hu-

tium ſalute, quæ Iunoni Lucinæ (*k*), Caſtori & Polluci ſolve-

(*k*) Hujus enim Deæ ſoſpitatricis tutelæ eximio plane monumento commendatur Cecropii filius vel adhuc morbidus, vel poſt ſalutem recuperatam, quod monſtrat manus ænea. Ejus votum ita referens:

CECROPIVS. V. C. VOTVM. S.

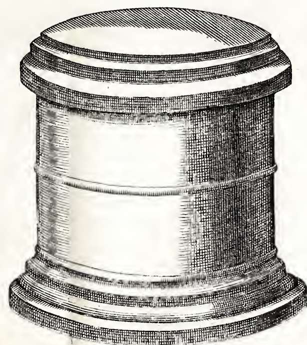
Effoſſa eſt illa inter Divi Gregorii rudera, cujus iconem ab Illuſtriſſimo Equite Caſſiano à Puteo *Tomaſino* communicatum hic damus:

Crediderim Iunoni pro ſalute filii hoc votum ſolutum cum ejus moris plurima exſtent indicia. Ita apud *Gruterum* Inſcript. pag. XXIV.

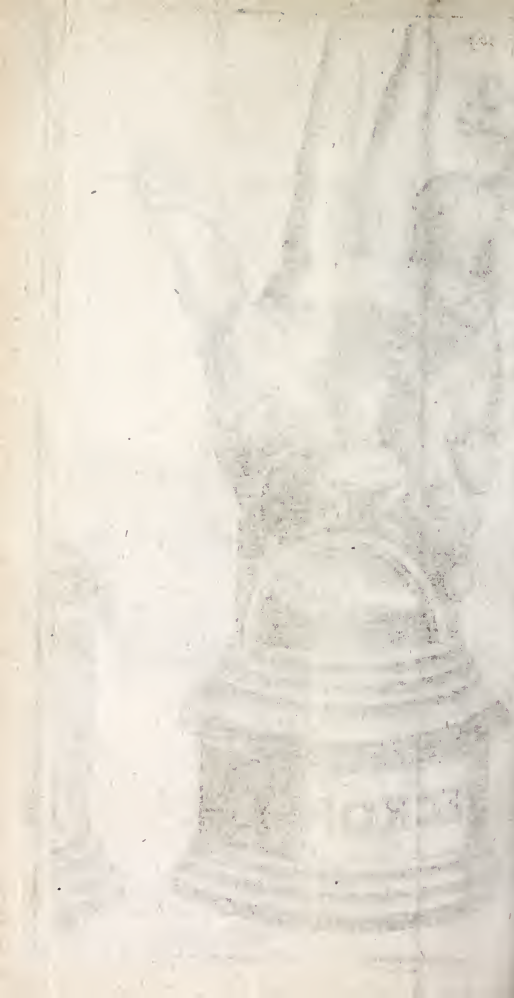
BASSA. VITELLI
RO. Q. VITELLIO. Q. F.
FILIO. SVO
NONI. LVCINÆ. V. S. L. M.

(*l*) De

CECROPIVS

V·C·VOTVMS

ſolvebant (*l*), ſanitate reſtitutis. Indignabantur enim animæ puerorum hinc emigrare. Sed mortuis inferias non libarunt. Nec eos ante dentes natos uſſere (*m*). Quo-

(*l*) De hoc elegantem affert *Gruterus* Inſcriptionem, pag. XCVIII. ex ſaxo quod Murciæ exſtabat in Hiſpania:

CASTORI. ET. POLLVCI.
DIIS. MAGNIS
SVLPITIA. Q. SVLPITII.
F. VOTVM
OB. FILIVM. SALVTI.
RESTITVTVM.

(*m*) Hoc apud *Plinium* reperio Natur. Hiſtor. Lib. VII. cap. 16: *Hominem*, inquit, *prius quam genito dente cremare mos hominum non eſt.*

(*n*) Lo-

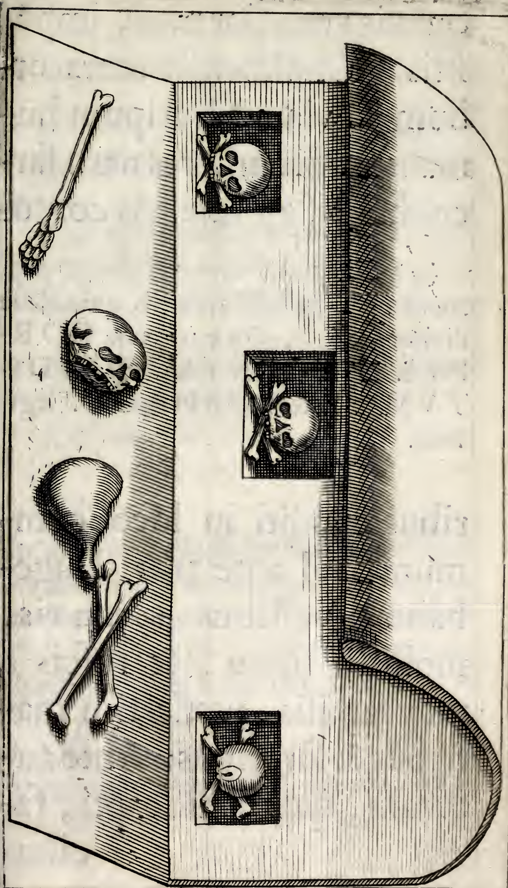
Quorum ideò nulla buſta, ſed ſuggrundaria (*n*), quo-

(*n*) Locus ubi infantes hujuſmodi ſepeliebantur dictus Suggrundarium, de quo *Fulgentius Placiades* de Priſco ſermone: *Suggrundaria antiqui dicebant ſepulchra infantium, qui necdum* XL. *dies impleſſent, quæ nec jam buſta dici poterant, quia oſſa quæ comburerentur non erant, nec tanta cadaveris immanitas, qua locus tumeſceret. Vnde Rutilius Geminus Aſtyanacte ait: Melius ſuggrundarium quæreres quam ſepulchrum.*

rum formam expreſſimus (*o*), corporibus eorum in urnulis, quia

(*o*) Formam Suggrundarii hujus ex *Jo. Bapt. Suarez* Antiquit. Gaditanis Hiſpanica Lingua ſcriptis, Lib. IV. cap. 4. hic publico communicamus:

(*p*) Sic

quia is vetuſtior mos, impoſitis. Chaldienſes extra urbem in via ad Euripum humantur. Grandiores natu ſarcophago (*p*) integris corpo-

(*p*) Sic apud *Gruterum* Inſcript. pag. DCLXXXIX. L. Iuli Marcelli, qui vixiſſe dicitur Ann. v. Diebus XXXI. CORPVS. INTEGRVM. CONDITVM. SARCOPHAGO. legimus.

ribus conditi in loco communi, vel ante aras. Lugebantur veſtibus Cyanæis, mollitiei ſigno, & fuſcis à tota familia, præſertim matribus & ſororibus. Ante auroram, quaſi à die rapti, fa-

cibus

cibus funeralibus & ad tibias elati (*q*). Quia nec lugere

(*q*) Hoc voluit *Statius* Lib. VI. Thebaid.

Cum signum luctus cornu grave mugit adunco
Tibia, cui teneros suetum producere manes
Lege Phrygum mœsta. Pelopen monstrasse ferebant
Exequiale sacrum, carmenque minoribus umbris
Vtile ---

In quem ita *Placiades Lactantius* : *Iubet religio ut majoribus mortuis tuba, minoribus tibia caneretur.* Et ita etiam sentit *Servius* in Lib. v. Æneid. *Sciendum*, inquit, *majoris ætatis funera ad Tubam solere proferre, minoris vero ad tibias.* Sed ad puerorum solùm exequias restringi non posse tibias, utpote promiscuè usurpatas, alibi datô studiô operosius

ſius tracto, quare hic plura hujus commatis ſciens prætereo, cum hanc materiam Tractatui meo de *Tibiis Veterum* dedicarim.

gere trimo minores licuit. Acerba tamen eorum dicuntur funera (*r*), & infelices Parentes, piiſſimi verò filii, quibus contra votum eriguntur monumenta (*ſ*). Me-

(*r*) Pueri ad faces & cereos efferebantur & Acerba eorum funera dicebantur, quod ex *Seneca* intelligo, qui Epiſt. CXXII: *Iſti mihi defunctorum loco ſunt: quantulum enim à funere & quidem acerbo abſunt, qui ad faces & cereos vivunt?*

(*ſ*) De his & aliis infinita dicenda habeo, ſed Operi Majori reſervo. Monumenta, quæ contra votum Infantibus eri-

erigebantur passim observo. Inter alias Inscriptiones elegans est illa apud *Gruterum* pag. DCCXVI.

VLPIA. PAVLINA
MATER. INFELICISSI-
MA. CONTRA. VO-
TVM. PIETATIS
POSVIT.

Memoria tamen Nati Natalisque diei quotannis rediit festo Genethliaco solenni (*t*), Principum progenie pro-

(*t*) Natalitia deinde annua celebrabant. *Plautus* in Persa:

----- hoc age accumbe
Nunc diem suavem meum natalem inter nos agitemus amœnum.

Cicero Lib. II. Philippicarum: *Hodie non descendit Antonius. Cur? dat natalitia in Hortis.*

 (*u*) In-

proprio, mox aliis, imò & Philoſophis, non viventibus ſolum, ſed fato functis. Unde natum inter γενέσια, & γενέθλια diſcrimen (*u*), & inter ſacra publica & privata. Cunctis religio inerat maxima. Conſtitutæque, ne in demortuis omitteretur, uſuræ ad ſolvenda convivia (*x*). Mu-

(*u*) Inter utrumque hoc ſtatuit diſcrimen *Suidas*: Γενέθλια, ἡ δ' ἐνιαυτοῦ ἐπιφοιτῶσα τοῦ τεχθέντος ἑορτή. *Celebritas quæ quotannis agitur eo ipſo die quo quis natus eſt.* Et alibi: Γενέσια. ἡ δι' ἐνιαυτοῦ ἐπιφοιτῶσα τοῦ τεχθέντος μνήμη. *Quæ quotannis in alicujus memoriam & honorem celebrantur.*

(*x*) In hujus rei teſtimonium illuſtrem

A L B I N Æ
V E S T I. F I L
V A L E R I A N Æ
PVDICISS. F E M I N
P. A P P I V S. P. F. E͂ V T Y C H E S
A D. C V I V S. M E M O R I A M. C O L E N D A M. H V I C
C O L L E G. D E N D R O P H. L E G. HS. C͞. N. C V I V S. S V M
M Æ. R E D I T V. Q V O D A N N I S. D I E. N A T A L I
E I V S D E M. I I I. I D. A P R I L. D E C V R. S P O R T V L
EX. X. CCC. INTER. PRÆSENT. ARBITR. SVO. DIVID
OLEVM. ET. PROPIN. EX. X. DCCL. PRÆBEANT. ITEM
LECTISTERNIVM. TEMPORE. PARENTALIORVM. EX. XCC
MEMORIIS. EIVSDEM VALERIANÆ. ET. APPI. VALERIAN
FIL. EIVS PER. OFFIC. TESSERARIOR. QVODANNIS. PONA
TVR. ET. PARENTETVR. ITEM. CORONÆ. MYRT. TERNÆ
ET. TEMPORE. ROS. IVL. TERNÆ. EIS. PONANTVR
MICATÆ. DE. SELECTIS. EX. X. L. PROFVNDANTVR
ITEM. APPIVS. EVTYCHIANVS. MARITVS. EIVSDEM
VALERIANÆ. SCHOLÆ. VEXILLARIORVM. LARGITVS
EST HS. XXXX. N. EX. CVIVS. SVMMÆ. REDITV QVOD
ANNIS. DIE. SS. NATALIS. EIVS. ANTE STATVAM. LECTIST
EX X. CCL. PONANT. SPORT. X. CCL. INTER. PRÆSENT
SIBI. DIVID. OLEVM. ET. PROPIN. PER. ROSAM. PRÆBEANT.

strem plane afferam Inscriptionem ex *Grutero* pag. DCCLIII.

Marmorea Tabella Bergonii in æde Benedicti:

Mutuati hinc sunt Christiani *Natales* Sanctorum & *Servatoris* nostri. In quibus varia fuit Ecclesia antiqua non unam ob causam. Munera ab amicis missa Natalitia (*y*), pro

(*y*) Munera illa natalitia varia variis missa. *Virgilius* Eclog. III.

Phyllida mitte mihi, meus est natalis Iola.

Plinius Lib. IV. Epist. 9: *Multis enim aut etiam Principi dixerat, sola se munuscula, duntaxat natali suo aut Saturnalibus accepisse ac plerisque misisse.* Quare *Martialis*. Lib. VIII. cap. 64:

Vt poſcas Clyte munus, exigaſque,
Vno naſceris octies in anno.

pro cujuſque arbitrio. Imperatoribus nonnullis ſtatutum pretium placuit. Viri uxoribus, quod donatio cenſetur, Parentibus cognatiſque Tutores ex pupilli bonis, donarunt, clientes patronis, amicis amici. Idem Natalibus Anni in ſtrenis obtinuit. Munera ea varia. Annulus, quem tum geſtabant (z), in-

(z) *Perſius* Sat. I. v. 16.
Et natalitia tandem cum Sardoniche albus.
Vbi vetus *Scholiaſtes*: *Ambiguitas in natalitia, utrum eam natali munere acceperit,*

rit, aut tantum eo die gerere ſoleat: quia quidam habent annulos quos die tantum natali gerunt. Ita etiam annuli fuêre, qui tantum primo cujuſque anni die geſtati. De iis interpretor *Lucretium* Lib. I:

Qui etiam multis ſolis redeuntibus annis
Annulus in digito ſubtertenuatur habendo.

inauris, armilla, umbella, veſtes cubitoriæ cœnatoriæque, equi, coronæ, aves, libri (*a*), poëmata, aliaque, Ex-

(*a*) Sic *Cenſorinus* Q. Cærellio ſuum de die Natali Librum natalitii titulo mittit. Sic *Dionyſius Halicarnaſſ.* ſuum περὶ συνθέσεως ὀνομάτων filio induenti virilem togam ipſo natali die tradidit. Eodem titulo *Lucianus* ſuum περὶ μακροβίων Libellum Quintillo conſecravit.

Exhibiti Ludi Theatrales, Circenſes (*b*), & venationes. Cruciarii ſepulti. Floralibus (*c*) quoque, & conviviis

(*b*) De ludis illis Natalitiis *Ælius Spartianus* in Adriano: *Gladiatorium munus per ſex dies continuos exhibuit, & mille feras natali ſuo edidit. Optimos quoſque in Senatu in contubernium Imperatoriæ majeſtatis adſcivit. Ludos Circenſes, præter Natalitios decretos ſibi ſprevit.* Ita etiam Auguſti natalem & Circenſibus & venatione celebratum quotannis fuiſſe, teſtis eſt *Dio* Lib. LIV.

(*c*) Florales Ludos in natalibus adhibitos eſſe credimus *Lactantio* Lib. I. cap. 20: *Flora*, inquit, *cum magnas opes ex arte meretricia quæſiviſſet, populum Romanum ſcripſit hæredem, certam pecuniam reliquit, cujus ex annuo fœnore ſuus natalis celebraretur, editione ludorum quos appellant Floralia.*

(*d*) *So-*

viviis honoratus Natalis, ſplendidis frugalibuſque pro conditione hominum. Lecti ſtrati, & albatis veſtibus genio indultum. Quod in Chriſtianis veteribus reprehendunt quoque Canones. Vino aſperſi, præter pueros, & coronati convivæ. A ſanguine tamen & cæde animalium abſtinuere Romani, (*d*) omi-

(*d*) *Solinus* cap. II. *Et obſervatum eſt*, inquit, *deinceps, ne qua hoſtia Parilibus cæderetur, ut dies iſte purus à ſanguine eſſet.* Et prima dies Quinquatrum, quia eâ nata Minerva erat, ſanguine vacabat. Cujus indicium apud *Ovidium* Lib. III. Faſt.

ominis ergo felicioris, primis temporibus, ſed ſequentibus natali die hoſtias percuſſerunt (*e*), genio immolaturi, cui floribus ſupplicatum, vino, libo, thure, lacte, mulſo. Inter hæc ſacrificia Diis commendabatur ille cujus Natalis erat

(*e*) Sed ut priſci illi natali die à cæde & ſanguine abſtinuerunt, ita poſterioribus temporibus id minus obſervatum eſt. Nam *Horatius* Lib. IV. Od. II. Phylliden ad natalem Mæcenatis celebrandum invitans, ait:

Ridet argento domus: ara caſtis
Vincta verbenis, avet immolato
Spargier agno.

(*f*) Ex

erat (*f*). Chriſtiani voto pio natalium ſolennitatem tranſigerunt.

(*f*) Ex his intelligendus *Spartianus* in Adriano: *Natali ſuo ultimo cum Antoninum commendaret.* Id eſt, cum rem divinam faciens vota pro Antonino nuncuparet. Aliàs *natalem infantis commendare*, in Geta dicit *Spartianus.*

IN-

INDEX

Rerum & Verborum in Synopsi & Commentario occurrentium.

Av-

Papa

Vte.

Errata graviora ita corrige.

Pag. 87. lin. 14. lege: Quemne. Pag. 97. l. 7. & 15. ablotus. Pag. 105. l. 5. nutricali. Pag. 121. l. 1. Lalisiones. Pag. 136. l. 12. & *Plutarcho*. Pag. 154. l. 6. eligebantur.

F I N I S.

Isaac Leonard Baskin